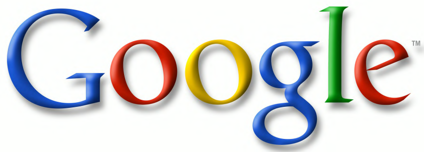
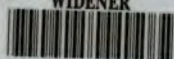

WIDENER
HN SVJF 4

Historiska Erinringar

af

Öfverste GUSTAFSSON.

Ordagrann Öfversättning.

ÖREBRO,
N. M. Lindh.
1829.

Förord.

Tvenne gånger under loppet af ett år har man i Frankrike tillåtit sig att vid tryckningen ändra meningen af hvad jag skrifvit. Ett sådant förfarande är helt och hållet stridande mot den nödvändiga säkerheten för hvar och en som finner sig pligtig att meddela en offentlig förklaring öfver något ämne, hvilket som helst; och jag tror mig kunna säga, mot allmänna säkerheten, så snart arbetets författare haft för afsigt att upplysa och rätta opinionen. Första gången hände mig detta, då jag adresserade en vederläggning till Grefve Ségur, för att tillrättavisa de falska och oriktiga begrepp af hvilka denne General tycktes vara intagen. Utgifvaren tillät sig då att förändra hela fraser i nämde Vederläggning, och omställa dem efter sin smak; och han vågade till och med berömma sig deraf i ett bref som han tillskref mig. Då jag

tog i anspråk de rättigheter tryckfriheten innefattar, för att få min vederläggning omtryckt och införd i Monitören, förskansade sig ofvannämde utgifvare bakom Franska Akademiens språklära. Monitören, som uppfyllde min önskan, trodde sig likväl böra taga sin medbroder i försvar; och ville ursäkta honom med det yttrande, att "utom ett enda ord ingenting väsentligt förekom bland de ändringar, öfver hvilka jag beklagat mig." Jag hade hoppats att ett exempel skulle statueras, till förebyggande af detta slags förbrytelser; men jag har bedragit mig, och ännu en gång måst röna de förderfliga följderna deraf.

Då jag beslöt att tillrättavisa de fel, misstag och osannfärdiga beskyllningar, hvaraf Biographie de Gustave-IV-Adolphe *är sammansatt, gaf jag tillkänna att jag snart skulle offentliggöra dessa rättelser. Jag sände mitt manuskript till Paris, jemte ett bref till den person för hvilken jag hade förtroende, och hvari jag meddelade honom min önskan. Jag får ej något svar, jag skrifver ännu en gång; efter lång väntan skrifver jag åter för att betyga mitt missnöje. Då underrättas jag att arbetet var tryckt, men att tvenne af mina föregående bref icke framkommit. Mitt första bref befann*

*sig i samma omslag som manuskriptet, det är således obegripligt huru det ensamt skölat förkomma; men man borde icke anses hafva mottagit det, för att sedermera kunna förfara emot min afsigt. Jag blir underrättad att mitt manuskript, utan några gjorda förbehåll, bortlemnats till en boktryckare, hvilken funnit för godt att ändra så väl titeln på mitt arbete, som företalet; han hade äfven roat sig med att ändra namn, meningen af flere anmärkningar till texten, till och med deras antal; och hans raseri att vilja rätta hade hänfört honom så långt att han äfven förgripit sig på min Afsägelseakt och min Förklaring till Kongressen i Wien, officiela och autentika handlingar, som länge legat förvarade i arkiverna. Uppmuntrad af utgifvarens efterdöme skickar boktryckaren mig också ett bref, hvari han uttrycker sig med all den oblyghet som förhållandet fordrade, sägande: "att han på sin höjd ändrat några uttryck, som synts honom vara främmande för hans språks lynne;" vidare, "att han, i afsigt att ännu mera väcka publikens nyfikenhet, trott sig böra utvidga titeln "*Parallèle*" genom ett mera retande tillägg, hvilket likväl icke antydde något som ej återfunnes i arbetet."*

Man kan ej annorlunda betrakta ett sådant förfarande än som en brottslig yra, hvilken fordrar att blifva hämmad, och som det rysligaste missbruk af tryckfriheten; ty det är att vilja göra sig till herre deröfver, för att förtrycka den som önskar tillgodonjuta dess rättigheter och fördelar. Det ligger under detta ett frö till despotism som inger den lifligaste harm; och då jag betraktar vigten af mitt ämne, blir det motbjudande att finna mina skrifter besmittade med profana ideer.

Sedan jag genomläst mitt på detta sätt vanställda arbete, som af boktryckaren fått den nya titeln "la verité en face du mensonge", *trodde jag mig böra påkalla H. Maj:t Konungens i Frankrike rättvisa för att erhålla en Kunglig befallning om arbetets indragande och sedermera omtryckning ordagrannt efter mitt manuskript och på boktryckarens bekostnad. Jag öfverlemnade på samma gång en omständlig berättelse om hela förloppet till Franska Ambassadören hos Sweitsiska Förbundet; men som jag ännu icke erhållit något svar på min reklamation, bör jag tvifla att man gjort behörigt afseende derpå.*

Dessa äro de skäl som förmått mig att låta omtrycka min Parallèle *sådan den blif-*

vit författad af mig sjelf. Visserligen har jag icke den fåfängan att tro det en annan i Franska språket mera skicklig ej skulle kunnat uttrycka sig bättre; men det är jag som talar, och som uttrycker mig i enlighet med hvad jag tänker, och detta tror jag vara vigtigast för karakteren af mitt arbete. Jag har ansett tjenligt att bifoga mina "Premiers faits d'armes"*, till hvilken skrift jag är författare, och till hvilken jag nödgats hänvisa i Parallelen för att granska och rätta Biografien. Ändamålet med en Lefvernesbeskrifning är att meddela kännedom om en person, hvars handlingar man vill anförtro åt Historien, men icke att bringa denna kännedom i oreda, Som* Biographie de Gustave-IV-Adolphe *ögonskenligen är tillkommen för att vanställa hans handlingar, har jag trott att min* "Vederläggning till Grefve Ségur" *borde få ett rum efter ofvannämde begge arbeten, på det sanningen må lysa med oförd unkladt sken öfver historiska facta som redan alltför ofta blifvit vanställda.*

Jag har slutligen trott det icke vara utan intresse att känna mina personliga tänkesätt om den ryktbare man i vårt sekel, som endast behöft innehafva en legitim thron för att blifva en stor man; och jag

anser mig ej kunna göra det bättre än då jag, efter det förenämda, meddelar några bref från mig till Grefve Las Cases, som skrifvit Mémorial de S:te Heléna.

Då jag delat så många andras öde i afseende på smädelser och osanningar som blifvit använde för att svärta och vanställa deras renaste och oskyldigaste afsigter och gerningar, slutar jag detta arbete med "Betraktelser öfver en obegränsad tryckfrihet", *hvilka jag tillegnar hvarje vis Regering och hvarje god Medborgare.*

Parallel,

i form af kritiska och resonerade anmärkningar vid
Gustaf IV Adolphs biografi;

af

Öfverste GUSTAFSSON.

Les mauvaises langues en disent toujours plus qu'il n'y en a.
Michel Cervantes.

(Elaka tungor säga alltid mera, än det är.)

Företal.

Sanningen hedrar den oväldige historieskrifvaren lika mycket, som osannfärdighet och uppsåtligt förklenande skadar dem, hvilka låna sina pennor till att vanställa historiens anletsdrag. Lefvernesbeskrifningen öfver G u s t a f IV A d o l p h bär stämpeln af detta senare slag; det är en dethroniserad Konung, hvars historia man i detta utkast med den största otrohet behandlat. Men då ett parti satt sig i besittning af högsta makten, nyttjar det den starkares rätt, och förnuftet upphör i samma ögonblick att göra sig gällande; det blir den allmänna rösten, som intager dess rum, och som, i det den missleder opinionen, bereder seger åt sin egen sak på bekostnad af sanningen: men tiden upptäcker denna, man gör rättvisa åt den, som man förut tadlat, beljugit och förlöjligat. Sinnena äro ännu icke nog lugna för att opartiskt höra sanningens röst; det blir ef-

terverlden som skall kunna pröfva halten af de bevekelsegrunder hvilka Gustaf IV i sina handlingar följde, och som skall göra rättvisa åt hans afsigter; ur Sveriges eget sköte skall denna interessanta minnesvård framstå, sammansatt af de materialier, hvilka tvifvelsutan ligga oviddrörda i dess arkiver, då bearbetade af en stadig hand, hvilken icke darrar.

Här har man måst inskränka sig till blotta Anmärkningar, för att rätta oriktigheterna i sjelfva Biografien och jäfva de falska beskyllningar och osanningar, som synas ämnade att förhöja dess värde. Man skulle i visst hänseende kunna klandra talrikheten af dessa anmärkningar och finna det hafva varit bättre att minska deras antal och i stället gifva dem en större utsträckning; men man bör veta att stilen i den ifrågavarande Lefvernesbeskrifningen utmärker sig genom det sämsta salonspladder; den oordning der råder, förblandningen af tidpunkter och data, ofantliga språng, som sträcka sig flera år utöfver händelserna i den afhandlade personens lefnad, hafva gjort att man, till förekommande af en ännu större förvirring, vid hvarje steg måst hejda författarne i deras snabba och oordentliga framryckande. Af denna orsak har man ej funnit sig kunna gifva någon annan form åt en Parallel med ett arbe-

te, hvilket är att anse som ett ordande i vädret, företaget i den mest elaka afsigt och vanhedrande vårt tidehvarfs litteratur genom de smädelser och osanningar det använder.

Må en rättvis Konung, som värderar sanningen och har aktning för sina undersåter, statuera ett exempel på dem bland dessa, hvilka varit i stånd att vilja inleda sina samtida i villfarelse, och fortplanta det onda till kommande slägter. Må deras skrifter blifva invigda åt föraktet och förklarade Franska nationen ovärdiga! Må rättvisan nedslå den infernaliska Hydra som ej upphör att angripa dem, hvilka handlat efter sin pligt, utan att låta inverka på sig, hvilka satt sig emot orättvisa och usurpation! Må sanningen behålla segern!

Biographie nouvelle

ou

Dictionnaire historique

et raisonné &c.

(Ny samling af Lefvernesbeskrifningar eller historiskt och resonerädt Lexikon öfver alla de män, som från Franska Revolutionens början vunnit ryktbarhet genom sina gerningar, skrifter, villfarelser eller brott. Af H:rr A. V. Arnault, f. d. ledamot af Institutet; A. Jay, E. Jouy, ledam. af Franska Akademien; J. Norvins, och andra litteratörer, civila embetsmän och militärer.)

GUSTAF IV ADOLPHS

Lefverne.

Gustaf Adolph, f. d. Konung af Sverige, föddes i Stockholm den 1 November 1778. Drottningen, hans moder, syster till Konung Christian VII i Danmark, och Gustaf III:s gemål, hade under 18 års äktenskap icke haft några barn (1).

Födelsen af en Prins hade till följd några temligen lifliga tvister inom Kungliga familjen, emellan den regerande Konungen, hans begge bröder, och deras moder Enkedrottningen. Men sedan Gustaf III öfverlemnat till Rådet en formlig akt, som han lät intaga i dess protokoller,

Parallel,

i form af kritiska och resonerade anmärkningar,

som ådagalägger de oförlåtliga fel, misstag af alla slag osanningar och smädelser, af hvilka Lefvernesbeskrifningen öfver Gustaf IV Adolph är en sammansättning.

(1) Gustaf III förmäldes med Danska Prinsessan Sophia Magdalena år 1768; detta bevisar således att denna historiska och kronologiska uppgift innefattar ett misstag på 8 år.

(2) Utan att ingå i någon undersökning familjtvistigheter, hvilka ej ens förtjena ett rum i Historien, vill man blott anmärka att ingen blifvit öfverlemnad till Rådet, ej heller en förklaring, som i sådant fall icke var öflig. Vid hvarje tillfälle af ett Konungabarns födelse i Sver

jemte en af hans moder undertecknad förklaring, vann thronföljden tillräcklig stadga, och samma dag som Konung Gustaf III afled, den 29 Mars 1792, blef den unge Gustaf Adolph utan något motstånd utropad till Konung (2).

Som han var minderårig, blefvo förmyndarevården och Riksförvaltningen uppdragna åt Hertigen af Södermanland, och han mottog ej sjelf regeringstömmarna förrän vid fyllda 18 år, den ålder som var bestämd för hans myndigblifvande. Den unge Konungen antog då namn af Gustaf IV Adolph (3).

Man hade någon tid förut förlofvat honom med en Prinsessa af Meklenburg, men han uppslog denna förbindelse. År 1797 begaf han sig till Petersburg, inbjuden af Kejsarinnan Catharina II (4).

Nya äktenskapsförslag hade blifvit gjorda och antagna; allt var iordningsteldt till Konung Gustafs förening med Storfurstinnan Alexandra Pawlowna, sondotter af Kejsarinnan: denna unga och älskvärda Prinsessa syntes till och med göra ett lifligt intryck på den nya Svenska Monarkens hjerta; men på den dagen, som var utsatt till bilägrets firande, och då Catharina, omgifven af sin familj och af rikets store, endast väntade Konungens ankomst, vägrade denne att inställa sig, och att underteckna äktenskapskontraktet; utan att man någonsin kunnat erfara de verkliga orsakerne till den förändring som föregått hos honom (5).

Ingenting kunde öfvervinna hans motstånd, högtidligheterna måste kontramanderas; Kejsarinnan intogs af den lifligaste harm öfver en så

föröd-

fordrade bruket att upprätta en akt, som bestyrkte händelsen.

(3) Den unge Konungen antog namnet Gustaf IV Adolph vid sitt uppstigande på thronen, och icke vid sitt myndigblifvande.

(4) Enligt det här citerade stället skulle man tro att Konungen, sedan han uppslagit med Prinsessan af Meklenburg, begaf sig till Petersburg, år 1797. Denna resa ägde rum år 1796, och under hans minderårighet.

5) Det är icke möjligt att begripa hvarföre Konungens vägran att bivista förlofningshögtidligheten, här förklaras för en nyck å hans sida, då likväl hans motiver finnas framlagda i det följande af arbetet.

(6) Gustaf inläste sig ej för att undangömma sig, han meddelade sig med sin farbroder och de, som omgåfvo honom. Samma afton under-

förödmjukande vägran; Gustaf inläste sig i sina rum för att undangömma sig för all vidare enträgenhet och skyndade att lemna Kejsarinnans stater (6).

Återkommen till Sverige gjorde han sig en förtjenst hos folket af den ståndaktighet han vid detta tillfälle ådagalagt (7).

Hofmännen prisade Konungens hjeltemodiga karakter, för det han vågat trotsa den mäktiga Catharina uti hennes egen hufvudstad (8).

Presterskapet fann sig uppbygdt af den stora gudsfruktan, som styrde Monarken, hvilken, som man sade, hellre afbrutit en så långt framskriden äktenskapsförbindelse, än han velat medgifva den Ryska Prinsessan att inom hans slott fritt utöfva Grekiska religionen, i hvilken hon blifvit uppfostrad (9).

Följande året gjorde Gustaf inkognito resor i Tyskland, och besökte de hof, der det fanns giftvuxna Prinsessor, som bekände protestantiska religionen. Han valde till gemål Prinsessan Sophia Dorothea Fredrika af Baden, och blef genom detta äktenskap, som firades den 3 Oktober 1797, svåger till Kejsar Alexander i Ryssland och till Konungen i Bäjern (10).

Efter några års vistelse i Sverige, återvände Konungen, hvilken likasom hans företrädare hade smak för resor, till Tyskland, dit han åtföljdes af sin gemål och sina förtrognare rådgifvare (*conseillers intimes*). (11)

tecknade han en egenhändig skrifvelse till Kejsarinnan, hvari han utvecklade de bevekelsegrunder, som ledt honom. Han skyndade ej att lemna Kejsarinnans stater; utan dröjde ännu omkring åtta dagar i Petersburg. Under denna tid visade han sig hos henne trenne gånger, och tog afsked af henne vid sitt sista besök.

(7) Konungen behöfde icke göra sig en förtjenst af att hafva uppfyllt de pligter, som hans samvete föreskref honom, då han derutinnan handlade i öfverensstämmelse med Sveriges lagar.

(8) Egenskapen af hofman var icke erkänd vid Svenska hofvet.

(9) Denna framställning synes snarare härröra från Paris än från Stockholm; men den saknar ej pathos, och i religionsämnen bör man alltid låta presterskapet tala.

(10) Gustaf besökte det följande året intet hof i Tyskland för att der välja sig en Prinsessa. Men väl förmälde han sig med en Prinsessa af Baden, eljest benämnd Fredrika Dorothea Wilhelmina, och firade sitt biläger d. 31 Oktober 1797, icke d. 3 Oktober.

(11) Konungen trodde sig göra sin gemål och hennes föräldrar ett nöje, då han besökte de senare i Tyskland; men det är svårt att veta hvilka som voro hans förtrognare rådgifvare (*conseillers intimes*).

Då Konungen länge styrde riket från aflägsna orter, trodde man i Sverige att han ville taga sitt residens utomlands, och straffa sina undersåter för ett och annat motstånd, som han rönt ibland dem, eller för den förlägenhet i finanserne, hvilken man vid det stormiga riksmötet i Norrköping icke lyckats afhjelpa (12).

Gustaf hade bortsålt till Hertigen af Meklenburg den vigtiga staden Weimar (13).

Han erhöll äfven af England några penningesubsidier i utbyte mot de synnerliga förmåner han beviljade Engelska handeln i Sverige: men dessa summor voro långt ifrån tillräckliga för hans behof och i synnerhet för verkställandet af de vidsträckta planer, dem han hade i sinnet (14).

Från sin barndom hade den unge Konungen föresatt sig Carl XII till mönster, och enligt hofmännens ord liknade han i allt denna hjelte (15).

Också bar han ständigt samma drägt; en enkel blå rock tillsluten uppifrån ända ned,

12) Om någon hyst sådana tankar, så hafva händelserne ådagalagt motsatsen. Hvad förlägenheten i finanserne beträffar, äfvensom Konungens missnöje öfver att icke hafva kunnat afhjelpa densamma vid Riksdagen, så är lätt att finna detta vederlagdt genom de åtgärder, Konung och Ständer vidtogo till finansernes iståndsättande, då de beslöto en realisation af Riksgäldssedlarne.

13) Då man nämt staden Weimar, har man förmodligen velat säga Wismar. Men man synes vara okunnig om ändamålet med denna försäljning, hvilket var att lindra de Svenska undersåternes skattebördor. Genom denna utväg befriade Konungen folket (*ses peuples*) från hälften af de kontributioner, som fordrades till den af Ständerne beslutade realisationen. Detta ädelmod var ett politiskt fel; ty man kan aldrig räkna på folkens tacksamhet, när man befriar dem från deras förbindelser.

14) I Sverige är åtminstone tillvaron af en sådan transaktion icke känd, och hvar finnes den traktat, som omtalar den?

15) Den unge Konungen hade icke företrädesvis valt någon Konung till mönster, emedan hans öfvertygelse varit den, att originaler äro bättre än kopior.

16) Om man ännu skall tala om Carl XII, i afseende på Gustaf IV Adolphs klädedrägt, så

knappar af metall, vida kyllerhandskar, kort och uppstruket hår (*cheveux . . . relevés*). (16)

Carl XII:s värja, hämtad från Arsenalen i Stockholm — men gjord något kortare och lättare, i anseende till dess förra ofantliga tyngd, — bar Gustaf vid sin sida, och ett porträtt af denne oförskräckte krigare lemnade honom aldrig under hans resor (17).

Men den Nordiske Alexanders krigsära hade i våra dagar blifvit ganska svår att ernå för en Svensk Konung, och det var likväl till denne, som hans efterträdare sträfvade. Han hade redan varit nära att få ett krig med Ryssland af en ganska obetydlig anledning. Frågan rörde en bro vid Abborfors i Finland, öfver Kymene elf, hvilken utgjorde gränslinien mellan Ryska och Svenska Finland. Konungen påstod att denna bro tillhörde Sverige, och lät flera gånger måla den blå, under det Ryssarne å sin sida envisades att åter måla den grön. Kejsar Alexander lät några troppar anrycka för att understödja hans färg. Gustaf, som ännu icke fann sig i försvarsstånd (*en mesure*) var nödsakad att gifva vika; men han hämnades eller ådagalade åtminstone sin föresats till framtida hämd, i det han gaf sin andra son titel af Storfurste af Finland, oaktadt den ena hälften af detta Storfurstendöme tillhörde Ryssland, hvilken makt under samma styrelse, och ånyo retad år 1807, äfven inkräktat det öfriga (18).

kunde man säga nästan detsamma om tre af hans företrädare. Hvad det korta håret beträffar, så bevisar det i vårt tidehvarf alldeles intet.

(17) Sedan man läst föregående anmärkningar, skall man här, i anekdoten om Carl XII:s värja och porträtt, igenkänna en af dessa fräcka dikter, med hvilka publiken stundom blir hedrad. Carl XII:s värja har städse, i hela sin primitiva tyngd, förblifvit quar å Arsenalen.

(18) Konungen kunde icke vara på vägen att få ett krig med Ryssland för det han låtit måla en bro, som tillhörde Sverige. Det var endast den stora bron vid Abborfors, som kunde blifva tvist underkastad, äfvensom en ö, hvarifrån den mindre bron ledde; men då enligt traktaternas innehåll Kymeneflodens lopp, der den var djupast, bestämde gränsen, var det naturligtvis under den stora bron, som denna borde sökas; alltså kunde den mindre bron icke blifva tvistig. En förklaring ägde en gång rum mellan gränsbevakningen (*les employés de la frontière*), och saken stannade dervid. Men detta är säkert första gången, som man af personer, hvilka anses äga förstånd, hörer yttras, att sådana föremål äro obetydligheter stater emellan. Och huru kunde det finnas någon afsigt hos Konungen att ådagalägga sin hämdlystnad, då han gaf sin andra son titel af Storfurste af Finland? Svenska Finland var ett Storfurstendöme; det blef fiendtligt besatt af Ryssarne år 1808, icke 1807, och utan någon provokation å Konungens sida; men, i hänseende till Kontinentalsystemets principer, förlängdes kriget ända in på år 1809.

Konungen, som icke fruktat att trotsa sin svåger Kejsaren i Ryssland, hade äfven lifliga tvister med Danmark, hvarest nu hans morbroder regerade, och der Kronprinsen, hans köttsliga kusin, stod i spetsen för styrelsen. Danskarne klagade högt, att deras bundsförvandt, Konungen i Sverige låtit deras fiender Engelsmännen utan hinder passera Sundet, då de kommo att angripa Köpenhamn; att han låtit bevisa den största heder mot Amiral Nelson och hans flotta, då denna seglade utåt Svenska kusten; och att han, långt ifrån att göra Danmark något bistånd, vid alla tillfällen bemödat sig att skada det (19).

Mera alfvarsamma klagomål föranledde sedermera en öppen (*éclatante*) brytning och ett krig mellan begge makterne (20).

Under sin långa vistelse i Tyskland, befinnande sig i medelpunkten af Europa, utan tvifvel för att bättre observera dess ställning, var Gustaf ännu villrådig, hvilka förbund han skulle ingå. Ditintills hade han följt Riksföreståndarens, Hertigens af Södermanland system, och bibehållit vänskapliga relationer med Frankrike. Han hade till och med i Carlsruhe yttrat en önskan att begifva sig till Paris (21),

Och han talade aldrig utan beundran om öfverhufvudet för en styrelse, som gjort hans svärfader och svåger, regenterne i Baden och Bäjern, så utmärkta tjenster (22).

Han sände till Paris en hemlig agent, de Saint-Geniez, som säges haft ett vigtigt ärende sig anförtrodt (23).

(19) Det är förunderligt, huru man vågar så orättvist angripa Konungens i Sverige reputation, såsom bundsförvandt med Konungen i Danmark, och beskylla honom att hafva uppgifvit Sundet åt Engelsmännen. Om innehållet af de traktater, genom hvilka Danmark blifvit innehafvare af detta sund, icke är tillräckligt kändt i Europa (eftersom man vågar påstå sådana saker), så böra redan de militäriska mesyrerna bevisa, att det är Danmark, som de jure äger försvara Öresund, likasom denna makt uppbär tullafgiften af alla fartyg. Men då Konungen vid denna tid var Danmarks bundsförvandt, hvilken heder kunde han bevisa Engelska flottan, med hvilken han befann sig i krigstillstånd?

(20) Denna brytning var endast en följd af Kontinentalsystemet.

(21) I elfte anmärkningen är sagdt att Konungen trodde sig göra sin gemål och hennes föräldrar ett nöje, då han reste ut att besöka de senare. Intet annat syftemål hade bestämt Konungen att företaga denna resa, och han har aldrig under denna tid yttrat någon önskan att begifva sig till Paris.

(22) Förste Konsuln hade icke väckt en sådan beundran hos Konungen, att han skulle slösa låford på honom genom upphöjande af de tjenster, han gjort andra.

(23) Hr de Saint-Génier, f. d. emigrant, önskade ingå i Konungens tjenst och begärde att blifva skickad till Paris, för att lemna upplys-

. . . .

Men Franska Styrelsen, hvilken vid denna tid stod i närmare förbindelser med Danmark, visade Konungen i Sverige den största köld (24).

Flere diplomatiska noter af hans Minister i Paris, Baron Ehrensvärd, lemnades utan svar (25);

Och Gustaf, ehuru så nära Franska gränsen, blef ej inbjuden till Paris (26).

Han tycktes då vända sig åt Engelska och Österrikiska sidan (27);

. . . .

Tyska områdets våldförande och Hertigens af Enghien bortröfvande, som skedde om natten den 15 Mars 1804, bestämde fullkomligt Konungens beslut. Han hade sändt sin adjutant, Öfverste Tawast, till Paris med ett enträget (*pressante*) bref till Förste Konsuln; men den olycklige Prinsen hade redan fallit, när brefvet blef öfverlemnadt (28).

Gustaf återkallade då sin Minister från Frankrike (29),

. . . .

Och följde icke de öfrige Monarkernes exempel att erkänna Napoleon som Kejsare. Han återsände till och med högtidligen (*avec éclat*) Svarta Örns Orden till Konungen af Preussen, då samma Orden blifvit gifven åt Napoleon;

ningar om Frankrike och om sammansättningen af dess styrelse. Intet annat vigtigt ärende var honom anförtrodt; helst Konungen då hade en ackrediterad Minister hos Förste Konsuln.

(24) Vid denna tid ägde hvarken köld eller värma rum mellan de begge Regeringarne.

(25) Ogrundad och skymflig beskyllning mot Franska Regeringen.

(26) Konungen behöfde ej afvakta någon bjudning för att begifva sig till Paris: han behöfde blott vilja göra denna resa.

(27) Man vill låta påskina, att Konungen, då han icke blifvit inbjuden till Paris, vändt sig till Kejsaren och Engelska Ministèren, för att betyga dem sitt missnöje häröfver. En löjlig dikt.

(28) Det är ostridigt, att Hertigens af Enghien tragiska död hade mycket inflytande på Konungens tänkesätt mot Förste Konsuln; men han skref icke till honom; han skickade sin Adjutant, Baron Tawast, för att rädda Hertigen.

(29) Konungens Minister, Baron Ehrensvärd, reste kort derefter med permission (*avec congé*); men blef icke återkallad.

(30) Det är rätt besynnerligt, att sammanblanda i en mening Napoleons erkännande såsom Kejsare och Svarta Örns Ordens återsändande till Konungen i Preussen. Om Konungen af Sverige icke erkände Fransmännens Kejsare, så var

förklarande att han icke ville vara denne mans vapenbroder (30).

Då Tyska Kejsaren afsade sig sin titel och i dess ställe antog den af Österrikisk Kejsare, protesterade Gustaf högtidligt vid Riksdagen i Regensburg mot denna nya benämning, och vägrade företräde åt Grefve de Lodron, hvilken Kejsar Frans hade tillsändt honom såsom Ambassadör (31).

År 1805, då nya fiendtligheter utbrusto mellan Frankrike och Österrike, trädde Gustaf i förbund med koalitionen, erhöll subsidier från England, inskeppade några troppar till Pommern, och begaf sig till Stralsund, i afsigt att förena sin armé med den Ryska. Men sedan slaget vid Austerlitz upplöst denna koalition, återvände Konungen till Stockholm, och förklarade ej allenast att han icke ville blifva inbegripen i Presburgska freden (32);

han ej den ende, som på denna tid ådagalade sådana grundsatser. Men om detta ock varit händelsen, hvad skulle man nu säga derom? Det bör dessutom märkas, att Svarta Örnens återsändande skedde utan "éclat."

(31) Det citerade stället är falskt och uppdiktadt i så hög grad, som något kan vara det. Kejsaren hade förut antagit titeln af Österrikisk, och afsade sig ej sin Tyska Kejsaretitel förrän år 1806. Då lät Konungen kungöra denna katastrof, genom en proklamation, för sina Tyska undersåter. Men ingen protest har kunnat öfverlemnas till Riksdagen i Regensburg, alldenstund, som man längre fram skall se, något ackrediteradt sändebud från Konungen på denna tid icke fanns vid Riksdagen. Grefve de Lodron var långt förut ackrediterad hos Konungen såsom Ministre Plenipotentiaire, och hade till och med återvändt med tjenstledighet (*en congé*), då Kejsaren gjorde sin afsägelse. Men sannt är, att han icke blef mottagen såsom **Ambassadör**, emedan han icke uppträdde i denna egenskap.

(32) Konungen återvände icke till Stockholm före (*efter?*) nederlaget vid Austerlitz, han dröjde vid armén från 1805 i November till 1806 i December månad, och gjorde ett fälttåg utan att träffa fienden, hvilken han förgäfves sökte. Under denna tid var han mästare af en del af Kurfurstendömet Hannover, och då Preussen förklarade sig emot England, drog han sig långsamt tillbaka till Elben, för att med sina troppar skydda Hertigdömet Lauenburg. Men som Tyska Kejsaren icke ingått någon allians med Konungen i Sverige, kunde ej heller den senare blifva

Utan äfven att han afsade sig allt deltagande i öfverläggningarne vid den Tyska riksdagen i Regensburg. Hans Minister, Hr Bildt, öfverlemnade till denna Riksdag en not, daterad d. 13 Januari 1806, hvars kraftfulla, men dittintills i diplomatiska kommunikationer ovanliga ordalag väckte en liflig sensation.

Efter att hafva beklagat sig öfver de Tyska Furstarnes handlingssätt, slutade Konungen sin förklaring på följande sätt:

"Hans Svenska Majestäts tänkesätt och grundsatser äro tillräckligt kända och hafva redan så ofta blifvit framställda inför Riksdagen, att de ej nu behöfva upprepas, isynnerhet på en tid, då man, för att blifva hörd, ej får tala ärans språk eller följa hennes lagar."

"Hans Majestät har af sådan orsak funnit det vara under dess värdighet, att, efter denna dag, taga någon del i Riksdagens öfverläggningar, så länge dess beslut endast äro styrda af usurpationens och egoismens inflytelse." (33)

År 1806 stärkte Konungen alltmer sina förbindelser med England, hans enda bundsförvandt; (34)

Och då Preussiska tropparne inryckte i Hannover, en ockupation som Gustaf, oaktadt alla bemödanden, icke kunde hindra, (35)

Lät han belägga med quarstad alla denna nation tillhörande skepp, som funnos i Sven-

innbegripen i Presburgska freden, och hade ingenting att förklara rörande sina fredliga afsigter.

(33) I anseende till de misstag och falska uppgifter, som utmärka denna biografi, är det ej möjligt att ansvara för den bokstafliga riktigheten af denna akt, utan att äga originalet.

(34) Konungen stärkte allt mer sina förbindelser med England, år 1805, och icke år 1806; men denna makt utgjorde ej dess enda bundsförvandt, Ryssland var äfven allieradt med Sverige.

(35) Åren 1805 och 1806 föreföllo tvenne ockupationer af Hannover. Här menas förmodligen den, som skedde 1806.

(36) Alla Preussiska hamnar förklarades i blockadtillstånd i följd af Hertigdömet Lauen-

ska hamnar, och utfärdade en formlig krigsförklaring mot Preussen (36).

Han begaf sig derefter till Stralsund för at, personligen taga befälet öfver sina arméer (37).

Här entledigade han (*cassa*) hela Styrelsen öfver Svenska Pommern, beskyllande den att icke hafva verkställt hans order med nog skyndsamhet (38).

För att bättre åtkomma Adeln i denna provins, skänkte han, genom en förordning, friheten åt alla dess bönder (39).

Kejsaren i Ryssland erböd Konungen sin bemedling för att sluta de tvister som uppstått mellan honom och Konungen i Preussen; men Gustaf afslog den, förklarande att han väl ensam skulle förstå att sluta freden såväl som han ensam fört kriget (40).

Svenska Generalen Essen, som förde befälet i Pommern, hade afslutat en vapenhvila med Marskalken Brune, hvilken då stod i spetsen för den Franska styrka, som inryckt i denna provins (41);

Men i samma stund Konungen erfor att Ryska Kejsaren äfven slutat ett stillestånd med Kejsar Napoleon den 21 Juni 1807, afbröt han vapenhvilan, den 3 Juli, och befann sig således

burgs besättande utaf Preussarne, hvilka med väpnad hand utdrefvo det Svenska detachement, som Konungen quarlemnat derstädes, då han med sina öfriga troppar inryckte i Svenska Pommern. Konungen af Sverige, såsom här icke varande den angripande, behöfde ej förklara Preussen krig.

(37) Såsom anmärkt är i 32:dra noten, dröjde Konungen vid armén från 1805 till långt fram på 1806.

(38) Konungen har aldrig entlediga (*cassé*) Styrelsen öfver Svenska Pommern; den blef endast på annat sätt organiserad.

(39) Konungen hade härmed ej annat syftemål, än sina undersåters väl; och han är säkerligen icke den förste, som vidtagit dylika åtgärder.

(40) Detta heroiska svar kan ej med skäl få lysa på Gustafs räkning. Om man vill kalla det bemedling, att Ryska Kejsaren måhända gifvit tillkänna sin önskan, att se de uppkomna tvisterna i godo bilagda, så har utan tvifvel Konungens svar varit lämpadt derefter.

(41) Utan att något nämnes om hvad som tilldrog sig från 1806 till 1807, kastas man hufvudstupa in på händelserna i April månad 1807, och utan att veta hvarken huru eller hvarföre.

(42) Stilleståndet uppsades af Svenska Konungen i början af Juli; det hade nått sitt definitiva slut d. 13. Afsigten med fiendtligheternas förnyande var att göra ett slutligt försök,

des ensam emot Fransmännen, med stridskrafter som voro deras vida underlägsna (42).

Freden i Tilsit mellan Frankrike, Ryssland och Preussen, hvilken undertecknades fem dagar efter denna händelse, gjorde Gustafs ställning till en af de mest kritiska (43).

Franska armén stod under Stralsunds murar och började belägra denna fästning. Konungen försvarade den ej lika länge som hans företrädare Carl XII, han inskeppade sig skyndsamt (*à la hâte*) om natten d. 18 Juli (44),

Och öfverlemnade åt en Underbefälhafvare att söka erhålla kapitulation. Marskalken Brune beviljade den, inryckte den 21 i Stralsund och tog några dagar derefter ön Rügen i besittning, då således hela Svenska Pommern var eröfrad (45).

Kontinentalmakterne, hvilka Gustaf aldrig hade sparat (*ménagées*), togo snart hämd för de anledningar till missnöje som denna Furste hade gifvit den (46).

Från början af år 1808 befann han sig på en gång i krig med Preussen, Ryssland och Danmark. Han ingick då en ny allians- och sub-

att förskaffa Preussen en mera fördelaktig fred, och följderna synas hafva rättfärdigat detta steg.

(43) Se Artikeln: Mina första Krigsbedrifter.

(44) Jag hänviser till Mina första Krigsbedrifter, der man skall finna förloppet noggrannt uppgifvet. Man skall der se, att Konungen lemnade Stralsund d. 20 Aug. vid pass kl. 3 på morgonen, då redan hälften af hans troppar gått öfver sundet; således icke med någon brådska, och icke d. 18 Juli.

(45) Under fortfarande läsning af Mina första Krigsbedrifter skall man se huru författarne till denna biografi bemöda sig att vanställa händelserne. Marskalken Brunes operationer äro flyttade en dag tillbaka och deremot en månad framåt. Han besatte Stralsund d. 20 Augusti på aftonen och icke d. 21 Juli. Svenska tropparne drogo sig ur Stralsund utan att kapitulera. Borgmästarne voro de, som kapitulerade i stadens namn, och Marskalken Brune besatte ej ön Rügen förrän flera veckor derefter och genom kapitulation.

(46) Det är skymfligt att så uttrycka sig om makterne på fasta landet, då man känner att endast följderna af Kontinentalsystemet, hvilka dessa samma makter nödgades underkasta sig, voro de som tvungo dem att mot Sverige förfara på detta sätt.

(47) Svenska Finland eröfrades endast till en del under fälttåget år 1808. Tvenne fästningar hade genom förräderi blifvit öfverlemnade åt

sidietraktat med England och utfärdade, till svar på sina fienders manifester, proklamationer af en lika kraftfull stil, som den vi sett i den Regensburgska noten. Gustaf hade den olyckan, att redan under första fälttåget se Finland eröfradt af Ryska arméerne under General Buxhöwdens befäl (47).

Gustaf skref till sin svåger, och beklagade sig öfver de grymheter, som Ryska tropparne föröfvade i denna provins. "Utan tvifvel," säger han i sitt bref af 7 September 1808, som blef infördt i alla då varande tidningsblad, "är det ej för att väcka den starkaste afsky för Ryska namnet, som detta krig blifvit företaget. Är det ett brott af mina Finska undersåter, att de icke låtit sig förledas? Egnar det en Monark att göra trohet till ett brott? Jag besvär Eders Kejserliga Majestät att sätta en gräns för de rysligheter och olyckor som åtföljt detta krig, hvilket ej annat kan än ådraga Eder Försynens förbannelser." (48)

Konungen besvärade sig vidare deröfver att man till ledare af Ryska arméerne i Finland begagnade en General, som väl länge innehaft Rysk tjenst, men som var född i Sverige; nemligen Baron Sprengtporten, densamme som af Kejsar Paul blifvit sänd till Paris på en ambassad till Förste Konsuln (49).

Ryssarne, tillika med en flottilj af 60 segel; detta gynnade deras företag, men Finska armén, städse trogen sin pligt, försvarade de återstående delarne af Storfurstendömet intill år 1809 med största käckhet. Under denna tid vunno de ofta betydliga fördelar och drefvo fienden tillbaka. Det var ej förrän efter underrättelsen om den år 1809 i Sverige utbrustna revolutionen, som denna här af hjeltar nedlade vapnen, för att återvända till sina hembygder, dit de endast medförde ett samvete, fritt från fruktan och förebråelse.

(48) Man borde äga originalbrefvet till hands, för att jemföra det med det motstående.

(49) Ett dåligt skämt, hvilket för öfrigt saknar grund, och endast tjenar att nedsmutsa ännu en sida af detta arbete.

Dessa klagomål hejdade icke Ryska arméernas framsteg. Konungen sände tid efter annan förstärkningar af Svenska troppar till Finland; men de stridandes antal öfversteg sällan 1000 till 1200 man, hvilka korpser genast blefvo krossade af en öfverlägsen styrka. Konungens Garden hörde äfven till en af dessa sändningar, och då de icke lyckades bättre än deras föregångare, blefvo de, genom en sträng dagorder, beröfvade sin rang i armén och alla sina företrädesrättigheter (50).

Danska tropparne deremot gjorde inga hastiga framsteg och detta krig inskränkte sig till skärmytslingar på Norrska gränsen, visserligen ganska lifliga, men som följande året afbrötos genom en vapenhvila (51).

Sverige, utblottadt på folk och penningar, fann sig nu lemnadt till pris åt lidanden af alla slag. Det jernok, hvarunder medborgarne suckade, blef dem slutligen odrägligt. Klagomål och knot utbrusto bland folket och tropparne, och till och med i Konungens egen

(50) Konungen sände flera gånger förstärkningar till Finska armén. De, som framkommo till sin bestämmelse, förenade sig med armén; huru kunde de då blifva krossade af öfverlägsna fiender, så länge armén ännu motstod dem? Den expedition, som utgjordes af en brigad, innefattande Konungens Garden till fot och till häst samt ett femte Infanteriregemente, gör härifrån ett undantag. Ändamålet med denna expedition var att verkställa en landstigning på södra kusten af Finland, der fienden icke hade någon betydlig styrka, och förena med sig landets inbyggare, hvilkas sinnesstämning var fördelaktig; men man lemnade Ryssarne tid att samla sig, och Gardena, troende sig för svaga att motstå fienden, upplöste sig och lemnade sina kanoner i sticket. Kronobergs regimente, som var förenadt med dem, betäckte ensamt reträtten och förskaffade Konungens Garden tid att rädda sig. Önskande för framtiden afböja dylika händelser, kasserade (*réforma*) Konungen sina Garden till fot, men bibehöll dem, som voro till häst.

(51) Den omnämda vapenhvilan mellan Svenska och Norrska arméerna afslöts icke år 1809, utan 1808.

(52) Om man vill gifva kriget namn af ett jernok, så har man rätt; men man har orätt att säga, det Sverige var blottadt på folk och penningar, och att knot lät sig höras öfverallt. Den första penningegärd, som Konungen påbudit för att bestrida krigskostnaderna, — en mesyr hvil-

Konselj. Man besvor Gustaf att sluta fred, emedan denna utväg var den enda som kunde rädda hans person och hans rike (52).

Men döf för dessa böner hade han nyss gifvit befallning till en ny uppsättning af manskap, då underrättelse inlopp att den armé som stridde med Danskarne hade slutat stillestånd, och var i antågande mot Stockholm (53).

Ryssarne hade efter Finlands eröfrande gått öfver på Åländska öarne, och befunno sig endast på 20 mils (*lieues*) afstånd från hufvudstaden (54).

Konungen beredde sig att lemna Stockholm, och börja ett inbördes krig i spetsen för de troppar, på hvilkas trohet han ännu räknade; befallning till afresan var redan gifven, då om morgonen d. 13 Febr. 1809 (55),

Generalerne Klingspor och Adlercreutz, samt Hofmarskalken Silfversparre inträngde med våld genom Konungens dörr, och framträdde till Monarken (56),

ken i dylikt fall var fullkomligt konstitutionel, — skulle utgå år 1809. De Engelska subsidierna hade varit tillräckliga till bekostande af det första fälttåget. Ingen besvor Gustaf att sluta fred: och hvem hade förnuftigtvis kunnat göra det i detta ögonblick? Den fred, som ingicks efter revolutionen, var hvarken ärofull eller fördelaktig för Sverige: om den afslutats förut, skulle saken varit densamma. Tvenne anonyma bref, under vintern från 1808 till 1809, voro de enda tecken, som röntes till missnöje: det ena af dessa bref var skrifvet i en plump stil, det andra illa författadt på Franska; i statsangelägenheter förtjenar en dylik korrespondens föga uppmärksamhet.

(53) Troligen har man förblandat upptagandet af krigsgärden med en uppsättning af manskap. Den uppproriske armén, som marscherade mot Stockholm, afslöt icke något stillestånd med Danskarne; ty det var redan afslutadt.

(54) Ryssarne voro då åtminstone på 50 mils (*lieues*) afstånd från hufvudstaden; men den fruktan de väckte, har kunnat bidraga att minska aflägsenheten.

(55) Ett kronologiskt misstag är alltid af vigt: det var den 13 Mars 1809, icke d. 13 Februari, som denna revolution utbröt.

(56) Fältmarskalken Grefve Klingspor, General en Chef för Finska armén, hade blifvit kallad af Konungen för att emottaga hans order; och det var han som obemärkt öppnade

Att föreställa honom affärernas bedröfliga tillstånd och bedja honom ändra system eller upphöra att regera (57).

Gustaf ville draga sin värja och rycka dem på lifvet; men besvärad af en trång rock och generad i alla sina rörelser, hann Konungen ej blotta klingan, innan han blef gripen och buren i ett af slottsrummen, der han bevakades (58).

Han undkom ett ögonblick, men blef snart åter gripen och buren tillbaka i samma rum. Då Konungen fördes förbi vakterna i det inre af slottet, ropade han till dem att gifva eld; men man sade dem, att Konungen var sjuk och ingen åtlydde honom (59).

dörren för General Adlercreutz och General-Adjutanten Silfversparre, hvilka genast inträdde.

(57) Desse herrar, hvilkas vältalighet man ej vill bestrida, hade likväl icke tid att framföra de sköna fraser, man tillägger dem; deras afsigt tycktes vara att öfvertala Konungen att icke lemna hufvudstaden.

(58) Gustaf drog sin värja, emedan flere officerare af staben följde de förenämnde, och inträngde med våld; icke vän af så stort sällskap i sitt rum, ville han bana sig väg för att komma ut. Han drog värjan utan svårighet, ingalunda besvärad af sin klädedrägt, men väl af de närvarandes antal; och Hr Silfversporr (?), en listig hofman, kastade sig bakom Konungen och ryckte försigtigtvis af honom värjan med båda händer. Konungen blef icke då buren i något annat af slottsrummen; han stod ännu på sina fötter.

(59) Förvirringen var ytterlig; Konungen ryckte värjan ef en General, men blef på nytt afväpnad; han lyckades att ännu en gång bemäktiga sig denna värja, skyndade ut genom en dörr, som ej var bevakad, och flydde. Förföljd af flere officerare, hann han likväl undan dem; hans afsigt var att begifva sig till slottets högvakt; men han mötte på vägen tvenne af de sammansvurne, den ena officer, den andra en civil person; den senare flydde, då han såg Konungen angripa officern, hvilken blef sårad i armen; men värjan fastnade i hans rockärm, hvarpå den senare fattade i Konungen och quarhöll honom med våld till dess de öfrige sammansvurne ankommo och förde Konungen tillbaka i ett an-

Man anmodade då Hertigen af Södermanland att återtaga styrelsen, i egenskap af Riksföreståndare, till dess Ständerne, hvilka genast blefvo kallade, hunno samlas. Efter någon tvekan samtyckte Hertigen, och revolutionen var sålunda fullbordad på några timmar och utan motstånd. Gustaf blef på dagen transporterad till lustslottet Drottningholm. Hans gemål, hvilken man gifvit de högtidligaste försäkringar, att ej mer något obehagligt skulle hända denna furste, begaf sig här till honom med sina barn. Dagen derefter skref han och undertecknade med egen hand följande förklaring:

"I den Högstes namn. Vi Gustaf Adolph, Sveriges Konung, göre vetterligt, att vi, som i dag för sju år tillbaka utropades till Konung, och uppstego på en thron, hvilken var befläckad med vår högtälskade och vördade faders blod, med saknad finne oss icke kunna bereda detta urgamla rikes väl. Nu öfvertygade att vi ej längre kunne fortsätta vårt Konungsliga embete, och bibehålla ordning och lugn i detta rike, anse vi, för en helig pligt att afsäga oss vår Konungsliga värdighet och vår krona, hvilket vi härmedelst göre fritt och utan tvång, för att tillbringa våra återstående dagar i den Högstes tjenst och fruktan; önskande alla våra undersåter, såväl som deras efterkomman-

nat af slottsrummen. Som han mådde illa, lät han sig bäras; men han befallte icke vakterne gifva eld, utan tillsade dem att rädda och följa honom.

(60) Konungens gemål och hans barn infunno sig icke hos honom på Drottningholms slott. Konungen blef ditförd natten mellan den 13 och 14 Mars, under en stark kavalleriéskort, och quarhölls derstädes till den 24 Mars, då han blef flyttad till Gripsholms slott. Här var Konungen innesluten i 12 veckor, bevakad i sitt rum af tvenne officerare, hvilka såväl dag som natt flere gånger ombyttes; det var först efter denna tid, som Drottningen och de Kungliga barnen fingo besöka honom i hans fängelse, hvarur han ej utkom förr än efter åtta månaders, tre veckors och sex dagars fångenskap. Här följer Konungens afsägelseakt, öfversatt efter originalet *): denna akt är undertecknad den 29 Mars 1809, men blef icke lemnad i Riksföreståndarens händer förrän

---

*) Detta lyder:

"I den Högtlofvade, Treenige Gudens välsignade Namn!"

"Vi GUSTAF ADOLPH med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Vändes Konung, m. m. Hertig till Schleswig, Holstein, m. m. Göre veterligt. Att sedan Vi i dag för Sjutton år tillbaka utropades för Konung, samt med ett blödande hjerta ärfde en ömt älskad och vördad Faders blodiga thron, har Vår föresats dock varit att befrämja detta urgamla Rikes sanna väl och ära, oskiljaktiga från ett fritt och sjelfständigt Folks lycksalighet. Då Vi nu ej mer enligt Vårt rena uppsåt kunna fortfara i detta Konungsliga kall och icke på ett för Oss och Våre Undersåter värdigt

de att de hädanefter må äga mera lycka och framgång." (60)

---

sätt kunna främja lugn och laglig ordning inom detta Rike, anse Vi för en helig pligt att afsäga Oss detta Vårt Konungsliga kall, hvilket Vi härmed göre fritt och otvunget, för att till Guds ära få tillbringa Våra återstående dagar, tillönskandes alla Våra Undersåter den Aldrahögstes nåd och välsignelse till en lyckligare framtid för dem och efterkommande — Ja! *fruckter* Gud och — ärer *Konungen!* Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand författat och undertecknat samt med Vårt Konungsliga insegel bekräftat."

"Gripsholms Slott den 29 Mars, året efter Vår Herres och Frälsares Jesu Christi börd, det Ettusende Åttahundrade och Nionde.

GUSTAF ADOLPH."

den 30 April, hvilken dag Ständerne samlades till öfverläggningar rörande revolutionen.

”Au nom suprême et de bénédictions du Dieu de la Trinité.

Nous, Gustave-Adolphe, par la grâce de Dieu, roi de Suède, de Gothie et de Vandalie, etc., duc de Schleswig, Holstein, etc., faisons savoir, que, depuis ce jour, qui est le dix-septième anniversaire de celui, où nous fûmes proclamé roi et héritâmes, avec un coeur saignant, le trône ensanglanté d'un père sincèrement aimé et respecté, notre détermination a, nonobstant, été de contribuer au véritable bien-être et à la gloire de cet ancien royaume, inséparables de la félicité d'un peuple libre et indépendant ... Ne pouvant plus continuer dans nos fonctions royales d'une façon analogue à la pureté de nos intentions, en maintenant la tranquillité et l'observance des lois dans le royaume, conformément à notre dignité, comme à celle de nos sujets, nous considérons pour un saint devoir de résigner nos prérogatives royales, ce que nous faisons librement, et sans contrainte, pour passer le reste de nos jours à la gloire de Dieu.

Nous souhaitons à tous nos sujets et à leur postérité la grâce et la bénédiction du très-haut, pour un avenir plus heureux. ”Oui, craignez Dieu, et honorez le roi!” Pour plus de certitude nous avons écrit et signé ceci de notre main, et l'avons confirmé avec notre sceau royal. Au château de Gripsholm, le 29 mars 1809.

GUSTAVE ADOLPHE.”

Svenska Ständerna utropade Hertigen af Södermanland till Konung, under namn af Carl XIII, den 3 Juni 1809 (61);

Beslöto att Gustaf och hans barn för evigt skulle vara uteslutne från Svenska thronen, och förbödo dem allt vistande inom riket, men anordnade en betydlig pension till Kungliga familjens underhåll utom landet (62).

På samma Riksdag afskaffades Gustaf III:s lagar och isynnerhet den så kallade säkerhetsakten. En ny konstitution antogs, betryggande såväl medborgarnes frihet, som regentens rättigheter. Fred slöts med Frankrike, Ryssland, Preussen och Danmark. Men Sverige förlorade hela Storfurstendömet Finland och Åländska öarne, en förlust hvarigenom dess område minskades med nära en tredjedel, och hvaraf det ännu, ehuruväl förenadt med Norrige, känner svåra saknader och ganska smärtsamma minnen. Från slottet Gripsholm, dit Gustaf blifvit flyttad med sin familj, begaf han sig år 1810 till fasta landet, och gjorde någon tid resor genom Tyskland under olika namn (63).

Då han befann sig i Pillau, i Konungens af Preussen stater, gjorde han ett försök att komma om bord på ett af de Engelska skepp, som voro stationerade utanför denna hamn (64).

En

(61) Ständerne utropade Hertigen af Södermanland den 6 Juni 1809, icke den 8 Juni.

(62) Pensionen antogs icke af f. d. Konungen.

(63) Det var den 6 December 1809 som Gustafs fängelse öppnades. Han blef förd till Carlscrona, för att der gå om bord på en fregatt, som hade order att öfverföra honom till Tyskland. Han gjorde under natt och dag resan genom sitt fordna rike, nästan utan minsta rastning, okänd för sina undersåter, bevakad af flere officerare. I Carlscrona blef han komplimenterad af sändebud från Konung Carl XIII och Kungliga familjen, hvilket gjorde ett starkt afbrott mot hans belägenhet. Men han genomreste icke Tyskland under olika namn, han antog från början titel af Grefve af Gottorp, och det är sällsamt att Sweits icke blifvit nämdt, det land som man hade föreslagit honom till bosättningsort. Också anlände han till Basel den 25 April 1810, med afsigt att der bosätta sig.

(64) Då Gustaf befann sig i Pillau, har man svårt att veta hvarföre han skulle haft för afsigt att begifva sig om bord på ett Engelskt skepp, som låg stationeradt utanför denna hamn. Det skulle vara öfverflödigt att säga hvad som tilldrog sig före detta ögonblick; derom är ingenting nämdt i Biografien, således behöfver det ej heller här förtäljas. Men hvad som icke är öfver-

En yngling, åt hvilken han förtrott sig, hade skaffat honom en båt och fyra roddare, men i det ögonblick de skulle sätta ut, hotade befälhafvaren för en Preussisk postering att gifva eld på dem, och förklarade Gustaf, i Preussiske Konungens namn, det han ej ägde tillstånd att gå om bord på Engelska flottan, lika litet som att begifva sig till Sverige, men att han i Tyskland eller Ryssland kunde resa efter behag (65).

Den Kungliga personen begaf sig då till Petersburg, hvarest han hade ett sammanträde med Kejsar Alexander (66);

Men han lemnade snart detta land och inskeppade sig, i Oktober 1810, från Memel till England, der han blef fullkomligt väl emottagen (67).

Man känner ej af hvilken särskilt anledning till missnöje han sedan lemnade England ännu hastigare än Ryssland (68).

Han begaf sig till Danmark, der han anhöll om Styrelsens beskydd, hvilket äfven för-

flödigt att säga, är det, att Gustaf aldrig sett Pillau med sina ögon. Han hade böjelse att begifva sig till England, men ingalunda att gå till Pillau, hvilket just varit sättet att icke lyckas.

(65) Det var en Engelsman, som förskaffade båten och roddarne; men någon Preussisk postering eller befälhafvare fanns icke. En polisspion, som under resan bevakat Grefvens af Gottorp steg, framträdde nu såsom embetsman vid *"la haute police"* i Berlin, med order från General Kalkreuth, men icke uti Konungens namn. Denne embetsman hade beväpnat några bönder, hvilka uppställde sig i halfcirkel för att börja anfallet; men efter en förklaring å ömse sidor, med vapen i hand, stannade man dervid, att Grefven af Gottorp kunde fritt begifva sig till Ryssland.

(66) Det är obegripligt huru man kan säga, att Grefven af Gottorp begaf sig till Petersburg, om det är honom man menar med den Kungliga personen, som hade ett sammanträde med Kejsaren.

(67) Grefven af Gottorp lemnade Ryssland efter en månads tid, och gick om bord vid Dünamünde, nära Riga, på en Engelsk fregatt, som förde honom till England.

(68) Det är i sin ordning att ej vidröra skäl, som icke kunna förklaras. Men säkert är, att han lemnade England mindre hastigt än Ryssland, ty han quarstannade der öfver fyra månader, och dröjde sedan i tre månader på Helgoland.

(69) Anländ till Holstein, förklarade Grefven af Gottorp sig vara Konungens af Dan-

unnades honom; han vistades någon tid i Altona och visade sig till och med i Hamburg, oaktadt denna stad då var besatt af Fransmännen (69).

I Holstein besökte han flitigt en församling af Mähriska Bröder och tillkännagaf snart sin önskan att förena sig med dem (70).

Men dessa fredlige sektanhängare, hvilkas förening är grundad på en fullkomlig jemlikhet, fruktade att hafva en furste ibland sig, och afslogo hans tillbud (71).

Gustaf, som då nyttjade titeln Grefve af Gotterp, begaf sig till Basel i Sweits och kungjorde i allmänna tidningarne för hela kristenheten att han ämnade företaga en resa till Heliga Landet, inbjudande de trogne att förena sig med honom och följa honom till Jerusalem (72).

Han uppgjorde äfven förslag till inrättande af en ny orden, hvars öfverhufvud han skulle blifva; den skulle kallas Svarta Bröderne och utgöras af pelegrimer från alla folkslag i Europa. Svarta Bröderne borde, enligt de stadgar han offentliggjorde i sammanhang med sin inbjudning, bära en sorglig drägt och låta sitt skägg växa, till tecken af deras oryggliga beslut. Grefven af Gottorp åtog sig väl en stor del af företagets kostnader; men hvarje pelegrim borde icke dessmindre förse sig med en summa penningar till resan. Denna sällsamma annons slöts med följande uppmaning:

"J som lefven i välstånd och öfverflöd, J som i religionens helgedom åtnjuten alla fördelar af ett lyckligt lefnadstillstånd, glömmen ej väktarne af den Heliga Grafven, hvilken ej mer

mark undersåte. Han vistades i Tönningen från d. 4 Juli till början af September. Då han genomreste Altona, uppehöll han sig i denna stad några dagar, men visade sig icke i Hamburg.

(70) Grefven af Gottorp besökte ingen församling af Mähriska Bröder, och begärde icke då att blifva förenad med dem.

(71) De orimligheter, man vill skrifva på desse fredlige sektanhängares räkning, äro mer än ömkansvärda: aldrig har någon förnuftig menniska ansett dem som Jakobiner.

(72) Man skulle häraf tro, att Grefven af Gottorp återvände till Basel enkom för att kungöra sin resa till Heliga Landet. Han lemnade Holstein 1811; och den stora tidning, han införde i allmänna bladen, blef ej tryckt förrän 1814. Ett väldigt språng!

(73) Det synes som Biografiens författare haft lust att deltaga i denna pelegrimsfärd, om ej giltiga skäl afhållit dem; ty de äro fullkomligt väl underrättade om denna affär, hvilken de täckas hedra med namn af en ny orden. Men hvad authenticiteten af den sällsamma annonsen och uppmaningen beträffar, så skulle det vara alltför mycket vågadt att ansvara derför, utan att äga tillfälle att jemföra den med originalet. Lyckligtvis har detta ställe icke något politiskt intresse.

beskyddas af våra bröders vapen och ej har något annat stöd, än brinnande böner." (73)

Folkens ljumhet, då de icke besvarade Gustafs uppmaning, omintetgjorde hans förslag, och resan uteblef. En uppmaning till Monarkerne i Europa år 1815 lyckades ej bättre (74).

Ännu en gång ombytande namn, hade Grefven af Gottorp antagit en högre titel, och såsom Hertig af Holstein valt till sitt sändebud vid Kongressen i Wien, Herr Sidney Smith, f. d. öfverofficer vid Svenska flottan och kommendör af Svärdsorden. Åt denne officer uppdrog han, att tillställa Kongressen en förklaring rörande hans rättigheter till Svenska thronen och erinrade Monarkerne i denna skrift (75):

"Att han endast blifvit afsatt genom Napoleons inflytande, med hvilken han vägrade att hafva någon förbindelse efter Hertigens af Enghien död; att Svenska nationen, då den uteslutit honom från thronen, endast vikit för en politisk nödvändighet och för de stora makternes hotelser; att han var fången, när han undertecknade sin afsägelseakt, och att han icke afträdt sin sons rättigheter;" tilläggande "att han hoppades det denne Prins, då han kommit till

(74) Det betviflas att denna uppmaning till Monarkerne i Europa någonsin ägt rum, så vida man ej kan framvisa någon akt, hvari den omnämnes. Men säkert är, att Gustaf afreste för att besöka Jerusalem; då han kommit till Morea, inträffade omständigheter, som förmådde honom att ändra beslut, och han återvände i Kristenhetens sköte.

(75) Den ganska sammanhängande stilen i detta biografiska arbete bidrager icke dess mindre till den lakonism, som utmärker det, och gör att det med mycken skicklighet sammanblandar händelser och tider. F. d. Grefven af Gottorp bar titel af Hertig till Holstein ifrån år 1813. Han var då icke mera fästad vid Konungen i Danmark, såsom vid sin regerande herre; och det var år 1814, som han genom en väns förbindliga biträde öfverlemnade till Kongressen i Wien en förklaring, icke rörande hans rättigheter till Svenska thronen, utan rörande hans afsägelseakt. Se härnedanföre denna skrift, kopierad efter originalet.

(76) Då man läser dessa båda handlingar, förvånas man öfver olikheten mellan utdraget och originalet. Man förundrar sig att i det senare icke finna hvarken Hertigen af Enghien eller Napoleon nämda, ej heller de stora Makternas hotelser; slutligen att se huru biograferne förstått bortblanda allt, som har något sammanhang med den verkliga meningen:

Förklaring.

Stark genom mina rättigheter, ej mindre än genom de heliga pligter som blifvit mig

myndiga år, skulle förstå att ådagalägga sina tänkesätt så, som det är värdigt honom och hans stora förfäder; men att han för öfrigt icke begärde thronen för sig sjelf." (76.)

slagda, har jag med lika stolthet bevakat förra, som jag med samvetsgrannhet uppfyl de senare. Blifven ett offer för revolution år 1809, då Svenska nationen trodde sig bö uppoffra sin Konung för sina politiska intresse var min afsägelseakt en följd deraf. Fånge skref jag och undertecknade den med ege hand, förklarande att denna akt var otvunge och frivillig; men i anseende till detta sake nes tillstånd, gör jag mig nu en pligt af a förnya denna förklaring. Ur stånd att sök undflykter i hvad, som rörer mina rättigheter har jag aldrig låtit mig tvingas att underskri va en akt, som stridt mot mina grundsatse och mitt sätt att tänka..... Jag förklarar li kaledes, att jag aldrig afsagt kronan i mi sons namn, hvilket man genom utspridda ryk ten velat förmå allmänheten att tro. Dertil hade jag ingen rättighet och skulle följaktli gen ej kunnat så handla, utan att vanhedr mig; men jag hoppas att min son Gustaf, de dag då han varder myndig, skall förstå at ådagalägga sina tänkesätt så, som det är vär digt honom sjelf, hans fader och Svenska na tionen, hvilken uteslutit honom från sin thron Skrifvet och undertecknadt af mig i Novembe månad år efter vår Herres Jesu Christi födelse ett tusen åttahundrade fjorton.

GUSTAF ADOLPH.

Hertig af Holstein-Eutin. *)

---

*) Originalakten lyder:

Déclaration.

Fort de mes droits, ainsi que des devoirs sacrés qui m'ont été imposés, j'ai été aussi fier d'observer

Denna not erhöll ej något officielt svar från Kongressen, men flere artiklar till dess vederläggande infördes i Tyska tidningarne. Svenska Ständernas rätt att välja sina regenter och att bestämma thronföljden hade så många gånger blifvit högtidligt erkänd, att de i stöd af denna upphöjt en enskilt medborgare, Gustaf Wasa, på thronen, och äfven i senare tider, efter Carl XII:s död, valt Fredrik I, med uteslutande af Hertigen till Holstein, Carls systerson och närmaste arfvinge, samt slutligen Adolph Fredrik, Gustafs egen farfader. Det hade blifvit nödvändigt att med väpnad hand underkufva Sverige, om man velat påtvinga det en Konung, som det icke valt, och de församlade Monarkerne syntes ingalunda böjde till ett sådant företag. (77)

(77) Att den akt som innehöll förklaringen till Kongressen i Wien icke föranledde något svar, bör finnas naturligt, då den icke innefattade någon slags till Kongressen ställd reklamation.

---

les premiers, que scrupuleux à remplir les derniers. Ayant été victime de la révolution de mille huit cent neuf, où la nation suédoise crut devoir sacrifier son roi à ses intérêts politiques, mon acte d'abdication en fut une suite. Comme prisonnier, je l'ai écrit et signé de ma main, en déclarant que cet acte était libre et volontaire; mais vû cet état des choses, je me fais à-présent un devoir de réitérer cette déclaration. Incapable de tergiverser sur mes droits, je ne me suis jamais laissé forcer à signer un acte contraire à mes principes et à ma manière de penser..... Je déclare, de même, que je n'ai jamais abdiqué au nom de mon fils, ce que des bruits répandus dans le public ont voulu faire croire. Je n'y avois aucun droit, donc je n'aurais pu agir ainsi sans me déshonorer; mais j'espère que mon fils Gustave, au jour de sa majorité, saura se prononcer d'une manière digne de lui, de son père et de la nation suédoise qui l'a exclu du trône. Fait et signé par moi au mois de novembre, l'an de notre seigneur Jésus-Christ, la mil-huit-cent-quatorzième.

GUSTAVE - ADOLPHE.
duc de Holstein-Eutin.

Det skall varit i följd af några från Danmark gjorda observationer, som Gustaf sedermera aflade titeln af Hertig till Holstein (78),

Och lät kalla sig Öfverste Gustafsson, hvilket namn han ännu bär (79).

År 1817 sökte (*sollicita*) han, och erhöll borgarerätt i Basel, och den fordne Konungen af Sverige har blifvit medborgare i en republik (80).

Han tycktes likväl föredraga vistelsen i Frankfurt framför den i Sweits (81),

Och lefver der ganska indraget med den strängaste hushållning, så att han endast är omgifven af ett fruntimmer och en betjent af Turkisk härkomt (82),

Hvilken han tog i sin tjenst på den tiden då han ämnade resa till Jerusalem. Gustaf var lika sträng gemål, som despotisk Monark (83);

Den unga Drottning Fredrika, begåfvad med de lyckligaste egenskaper, älskad och vördad af alla, som nalkades hennes person, tycktes ej vara lycklig, så länge hon satt på Sveriges thron. Gustaf skilde sig vid henne redan de första dagarne af sin landsflykt. Man talade till och med om hårda misshandlingar, som skul-

(78) Man skrifver ej historien efter sägner, utan efter facta. Då Gustaf ej mera var Konungens i Danmark undersåte, är det ej sannolikt, att Hans Maj:t täckts på afstånd observera sin kusin, såsom astronomen observerar en stjerna: men det säkra är, att Gustaf, då han aflade den titel han bar efter sitt Hus, i dess ställe antog namnet Gustafsson.

(79) För titeln af Öfverste har Gustafsson ej att tacka Konungen i Danmark, ty detta var alltid Gustafs militärgrad under den tiden då han regerade.

(80) "On sollicite une grâce, on demande une faveur." (*Ordet "sollicite" klandras såsom alltför ödmjukt.*) — Öfverste Gustafsson sökte år 1817 borgarerätt i Basel och erhöll den 1818.

(81) Huru är det sannolikt att han föredragit vistelsen i Frankfurt, då han företrädesvis valt Basel till sin boningsort?

(82) Ännu en förblandning af data: det som blifvit anfördt, förskrifver sig från en längre tid tillbaka, och betjenten var en Grek, Storherrens undersåte.

(83) Således äro vi nu tillbaka i en längesedan förfluten period. Gustaf tadlas såsom sträng mot sin gemål; men kan en man uppriktigt älska sin maka, utan att vara sträng emot henne?

(84) Slutligen är det då fråga om Gustafs skilsmessa. Enligt Biografiens författare ägde denna rum de första dagarna af landsflykten: de första dagarna infalla mot slutet af 1809, och äktenskapsskillnaden försiggick år 1812. Dessa slags ämnen äro ej af den natur att de kunna göras offentliga.

le föregått vid detta tillfälle, och en formlig äktenskapsskillnad har sedan blifvit afkunnad (84).

Han har med denna Prinsessa haft tvenne söner, den ena död i barnaåren, och fyra döttrar (85).

Hans son Prins Gustaf är född den 9 Nov. 1799 och en af hans döttrar är förmäld med en Prins af Baden, broder till den regerande Storhertigen (86).

(85) I uppräkningen af Gustafs barn har en Prinsessa för mycket framträdt i verlden.

(86) Innehållet af denna Lefvernesbeskrifning utgöres af fel af alla slag. Man kan indela dem i följande:

A.

Historiska och kronologiska oriktigheter.

B.

Falska uppgifter och smädelser.

C.

Rena (*epures*, utsökta?) osanningar.

Mina Första Krigsbedrifter.

Je les assujettis à l'examen d'un public éclairé, s'il en existe. Au moins, je désire que quelques gens de l'art et d'un vrai mérite veuillent y jetter un coup d'oeil d'expérience.

G. A. Gustafsson.

Om en upplyst Allmänhet finnes, så underkastar jag dem dess pröfning. Åtminstone önskar jag att i konsten förfarne och verkligt förtjente män måtte egna dem en erfarenhetsblick.

Mina första krigsbedrifter.

Krigets öden hade redan omvexlat, såväl till fördel som men för Svenskarne, när jag under loppet af Maj månad 1807 begaf mig till Stralsund. En vapenhvila hade nyligen blifvit afslutad mellan Svenskarne och Fransmännen; vid samma tidpunkt hade en allians blifvit undertecknad mellan Konungen i Preussen och mig, i kraft hvaraf Konungen ställde en del af sina troppar under mitt befäl, för att i förening med Svenskarne tillvägabringa en diversion i Brandenburg. General Blücher kommenderade denna korps, hvars styrka ej öfverskred sjutusende man, till en del temligen dåligt organiserade, i följd af det olyckliga fälttåg, som de nyligen gjort, så att stilleståndet måste användas till deras reorganisering. Man kände dock alltid igen den store Fredrik stroppar. Mina egna, som på denna tid ej öfverstego tiotusende man, garnisonen i Stralsund oberäknad, voro i godt tillstånd, med ett vackert fält-artilleri; jag väntade dessutom ankomsten af tiotusende Engelsmän, som borde samlas under mitt befäl. De stora krigsoperationerna i Preussen fordrade en diversion så fort som möjligt; men jag blef uppehållen genom Preussiska tropparnes belägenhet, och till råga på målet sjuknade deras General.

Jag erhöll tidningen om slaget vid Friedland och de följder, som det medfört. Min närmaste bundsförvandts, Konungens af Preussen belägenhet, visade sig för mig på det ömkansvärdaste sätt. Jag trodde mig ej längre kunna draga i betänkande att uppsäga vapenhvilan, för att göra ännu ett försök till Preussens förmån, ja äfven till förmån för den tillämnade freden. De första dagarne i Juli månad marscherade jag framåt uti Hertigdömet Pommern; mina förposter höllo hela gränsen besatt. Jag kommenderade högra flygeln, hvilken utgjordes af Svenska tropparne; General Blücher, under hvars befäl Preussarne stodo, kommenderade den venstra. Under den mellantid, som föregick stilleståndets yttersta termin, anlände till mig en kurir från Konungen i Preussen; han öfverlemnade mig ett bref från Konungen, i hvilket han gaf mig del af sitt tillstånd efter Tilsitska freden, som han, för att rädda sina stater, nyligen undertecknat; han underrättade mig äfven om sitt beslut att återkalla de troppar, som han ställt under mitt befäl. Eljest hade jag ej bort vänta detta steg, alldenstund det stred mot traktaters innehåll. Min egen ställning blef derigenom ganska kritisk. Jag hade väl ernått det mål, som jag föresatt mig, när jag förmådde fienden att samla en betydlig styrka på Svenska Pommerns gränsor. Men då Konungen af Preussen undertecknat freden och återkallade sina troppar, mäktade jag ej, med tiotusende man, på öppna fältet motstå en så öfverlägsen styrka som alla dagar samlade sig på åtskilliga punkter af grän-

sen under Marskalk Brune's befäl. General Blücher besökte mig och betygade allt det deltagande han hyste för min ära. Han anhöll tillika om ett säkerhetsbref för att med trygghet ankomma till någon ort. Jag föreslog honom öarne Uesedom och Wollin, dittills frie från hvarje fiendtligt anfall; som de lågo i grannskapet af Colbergs fästning, hvilken förblifvit i Preussarnes våld, så erbjödo de hans armékorps en militärisk position. Det var ej utan möda, som det lyckades mig att öfvertala Marskalk Brune, hvilken slutligen beviljade Preussarne fri öfverfart till dessa öar från staden Wolgast. Då min armékorps efter detta affall icke kunde försvara en så utsträckt linie, och min styrka ej tillät mig att gå offensivt tillväga mot troppar, som voro så öfverlägsna till antal och så krigserfarne, beslöt jag mot min vilja, att låta Svenskarne taga en mer koncentrerad ställning några mil från Stralsund. Mina förposter bibehöllo sin position på gränsen, med order att draga sig tillbaka till armékorpsen, om de anföllos af en öfverlägsen styrka.

Den 13 Juli var stilleståndstiden definitivt tilländagången. Tidigt på morgonen erhöll jag underrättelse att fiendtligheterna blifvit började vid Dammgarten, en liten stad i Pommern på Meklenburgska gränsen, hvilken hörde till den utsträcktaste punkten af mina förposters högra flygel. På förmiddagen ingingo flere andra rapporter från venstra flygeln af förposterna, innehållande att dessa, efter ett svagt motstånd, dragit sig tillbaka; men jag erhöll inga underrättelser från dem, som utgjorde centern; hvil-

ket förorsakade mig mycken oro rörande fiendens marsch mot denna vigtiga punkt. Arméns hufvudstyrka koncentrerade sig till slagtordning, och jag begaf mig, fram på dagen d. 13, till det ställe der högra flygeln, bestående af General Tolls division, bivuackerade. Jag anbefallte öfverbefälhafvaren för mina förposter att lemna sin plats, och förordnade Brigadchefen Baron Vegesack till General-Adjutant för dagen. Nattens inbrytande och osäkerheten i afseende på fiendens marsch, som möjligen kunde rigtas mot min center, gjorde att jag måste fördubbla min vaksamhet. I dagningen beslöt jag sjelf föra ett rekognoscerings-detachement intill centern af min ställning; men erhöll i samma ögonblick en rapport från högra flygeln. Generalen Baron Wrede sade sig vara lifligt angripen, och till den grad forcerad af fienden, att han ej längre kunde hålla ut. Fruktande att fienden ville intränga på min center, gaf jag General Toll befallning till reträtt, på det hans division ej skulle blifva afskuren. Kanonaden var liflig och väl underhållen af divisionen Wrede, och jag hade den stora tillfredsställelsen, att se begge divisionerna förena sig kort efter middagen. Jag slapp med en kontusion i venstra benet af en karbinkula; under fäktningen märkte jag den icke.

Då jag blifvit underrättad om Engelsmännens landstigning på ön Rügen, sökte jag påskynda deras ankomst till Stralsund, för att agera å fasta landet; men elementerna syntes vilja förena sig emot oss. Ett häftigt oväder med ständiga blixtar hade under hela natten

liksom föregått fiendens rörelser, och efter denna storm var blåsten ännu ganska stark i sundet; hvarigenom Engelska tropparnes öfvergång ganska mycket fördröjdes.

Jag begagnade det gynnande ögonblick, då divisionerna hade verkställt sin förening, att föreslå Marskalken Brune en vapenhvila. Undertiden begaf jag mig till Stralsund; General-Guvernören i Pommern, Baron Essen, hvilken redan afsändt ett detachement af garnisonen att förstärka General Wrede, kom mig till mötes. Jag var icke nöjd, och jag hade mina skäl. Kontusionen, som jag erhållit, upprörde mitt blod, utan att jag kände rätta orsaken dertill; jag trodde mig blifva stärkt om jag åt något, mitt blod uppsteg i hufvudet. I samma ögonblick erhåller jag fullkomlig visshet, att en ny attack blifvit gjord på divisionen Wrede, och att fienden på samma gång gjorde min af att med stora massor vilja kringgå General Tolls division. Så snart Generalen Baron Wrede underrättat mig om omöjligheten för honom, att längre bibehålla sin ställning, gaf jag order till divisionen Toll, att börja sin reträtt, hvilken skedde i bästa ordning. Begge divisionerna inryckte vid solens nedgång i Stralsund, under beskydd af fästningens kanoner, och med föga förlust; men jag tillstår, det var mig ej möjligt att befinna mig tillstädes vid reträtten. Sedan jag utfärdat nödiga order i afseende på tjenstgörande i fästningen, gick jag till sängs med känningar af feber och en plågande ömhet i nedra delen af benet. Jag uppväcktes ganska tidigt af den officer som jag dagen förut af-

sändt till Marskalken Brune, att föreslå en vapenhvila. Han hade måst begifva sig temligen långt in i landet, innan han kunnat träffa Marskalken, och återkom nu med afslag. Undertiden hade mina förposter, kommenderade af General-Adjutanten för dagen, Baron Platen, äfvensom fiendens, under ömsesidig eld, utstakat demarkationslinien. Jag organiserade mina troppars nya ställning; större delen af Svenskarne förblef i Stralsund, och större delen af Engelsmännen höll ön Rügen besatt. Jag bibehöll General-Guvernören Baron Essen vid befälet öfver fästningen. Generalen Baron Toll förordnades till General-en-chef på ön Rügen. Generalen Lord Cathcart kommenderade Engelska tropparne. Derefter lät jag kalla min förste kirurg; han gjorde en incision i mitt ben, hvilken räddade mig från mycken plåga för mina återstående dagar; emellertid nödgades jag förblifva inne till följande dagen.

Numera återställd, red jag ut hvarje dag, såväl morgon som afton, för att besöka förposterna och i god tid rekognoscera fienden. Hans ställning utgjordes af tre betydligt stora läger, hvilka omringade fästningen.

Jag hade det nöjet att mottaga Engelska Generalen Lord Cathcart, som gjorde mig en framställning af sina troppars tillstånd. De voro alla fullt kompletta, utmärkta af den fullkomligaste disciplin, och allt hos dem andades en verklig militärisk esprit, från Generalstaben till den simplaste soldat. Enligt hvad man har skäl att tro, fordras blott detta för att strida med framgång; men då politiken

blandar sig i saken, är följden vanligen, fullkomligt nederlag, eller åtminstone affall. Kriget bör vara skildt från politiken, eller hvar sak för sig, — sade en gammal Svensk General; med ett ord, det var hans ordspråk.

Fästningen Stralsund befann sig för ögat (*à vue d'oeil*) i ett ypperligt skick, och i ett fruktansvärdt, hvad dess artilleri beträffade; men man klagade att det felades den kasematter; det fanns blott sådana för tre eller fyra hundra man. Jag inser att man kunde tro sig äga skäl till den frågan: huru är det möjligt att försumma en så väsentlig artikel i en fästning? Jag skulle då kunna svara: huru är det möjligt att Konungen af Sverige saknade medel till fullbordande af så väsentliga arbeten? Emellertid var förhållandet sådant. Man hade sett sig nödsakad att utsträcka fästningens utanverk så mycket som möjligt, och stärka den med ett tålrikt artilleri, för att sätta den i säkerhet mot en öfverrumpling. Denna fästnings bestämmelse hade ditintills varit, att tjena till landstigningspunkt *) för en talrik armékorps, ämnad att agera i norra Tyskland. En dylik diversion skulle också varit militäriskt ofelbar, om den i politiskt afseende kunnat blifva betraktad såsom sådan. Efter fiendernas ankomst lät jag arbeta på iståndsättande af några gamla verk, hvartill jag använde Svenska tropparne; Engelsmännen och tropparne af Tyska legionen hade den inre vakten i fästningen och

---

*) Originalet har *tête de pont*: broskans, verk som skyddar troppars transport öfver ett vatten.

omkring min person, då tjenstgöringen på utanverken alltid var anförtrodd åt Svenskar. Ön Dähnholm var äfven försedd (*couronnée*) med en skans, hvilken tillika med tre divisioner kanonslupar försvarade öfvergången från denna ö till ön Rügen, och skyddade den senares kuster, äfvensom fästningens venstra flank. Högra flanken kunde ej lika lätt skyddas af kanonsluparne, emedan kusten på denna sida var högre. Fästningen hade åt landet trenne facer, med tre portar: den Tribsees'ska facen utgjorde centern; den Kniepertska, högra; och den Franckenska, venstra flanken. Fjerde porten var den Altefehrska, hvilken ledde till hamnen och till de arbeten, som försvarade Stadens ingång på sjösidan; dessa sistnämnde arbeten voro svaga. Franckenska sidan var försedd med utanverk af större vidd, bestående i en förskansning, som blifvit uppförd under Carl XII:s regering vid belägringen år 1715, och hvilken förskansning jag på nytt låtit iståndsätta.

Utom de troppar som hört till min operationsstyrka och till garnisonen i Stralsund, hade jag nyligen blifvit förstärkt med en brigad af min Finska armé. Allt väl beräknadt stego mina egna troppar ej öfver 15,000 man, så att jag kunde berömma mig att äga under mitt befäl, med inbegripande af Engelsmännen, tillsammans en armé af 25,000 man. Ganska godt, om jag befunnit mig i Turennes tidehvarf; men jag lefde i Revolutionens, och hade emot mig dubbla antalet af fiendet, hvilka dertill när som helst kunde förstärkas. Äfven detta skulle icke

afskräckt mig, om jag varit säker att få behålla Engelsmännen; men kort efter sedan de anländt, talades redan om deras afresa. Denna nyhet, för öfrigt ganska oväntad, var likväl en följd af den traktat jag undertecknat med Konungen i Storbritannien; en traktat som eljest var ganska fördelaktig, men hvilken hade en artikel af innehåll, att Konungen kunde återkalla sina troppar, om han behöfde dem på annan ort. Man torde anmärka, och med skäl: att denna artikel icke hörde till det hela (*l'ensemble*) af en fördelaktig traktat; men då jag kunde säga mig hafva vunnit en verklig seger öfver Engelska Ministèren, när jag lyckades åstadkomma denna traktat med Konungen i England, var det nödvändigt att gifva vika i denna punkt. Sedan ett halft år tillbaka hade jag arbetat på att öfvertyga denna ministèr om nyttan af en diversion i norra Tyskland, såsom enda medlet att omintetgöra fiendens operationsplan. Genom utförandet af denna diversion skulle jag fjettrat hans offensiva företag mot de allierade, i det jag afbrutit alla hans kommunikationer med södra Tyskland, Holland och Frankrike. Det behöfdes ej mer än denna antydning för att gifva ett begrepp om all den vinst Koalitionen af år 1807 kunnat hämta af en sådan diversion, hvilken äfven ofelbart skulle blifvit understödd af alla Preussiska undersåter, som voro sin Konung trogne, och af många andra, hvilka skulle förklarat sig så snart företaget vunnit någon afgörande framgång. Man kunde också tro sig äga skäl att fråga: hvarföre använde då icke Konungen af Sve-

rige ett större antal af sina egna troppar för detta stora ändamål, och för att sålunda bättre blifva herre öfver omständigheterna? I sådant fall har jag intet annat svar än detta: Svenska Konungens finanser tilläto honom icke att företaga ett krig i denna skala, och England betalade ej så stora subsidier, att jag af dem kunde sättas i stånd, att föra ett större antal troppar i fält, än dem jag hade samlat i Tyskland. Då skall man måhända säga: var detta krig öfverensstämmande med Sveriges fördelar? Jag svarar, ja; emedan det var grundadt på principer af ära och dygd, — och skulle anse mig lycklig att endast behöfva förklara mig så. I alla händelser hade Sverige samma intresse som så många andra stater; det, att i tid sätta en damm mot den öfversvämning, som hotade att förr eller senare uppsluka detta land tillika med det öfriga Europa. Men jag bör ihågkomma att jag skrifver reflexioner öfver mina första krigsbedrifter, och icke öfver mitt politiska handlingssätt. Vi måste således återkomma till händelserna.

I följd af hvad jag nu sagt och i följd af min erfarenhet om nationerna (*mon expérience nationale*) beslöt jag endast bibehålla defensiven. Jag föresåg redan Engelsmännens afresa, och beräknade derefter den ringa styrka som skulle återstå mig till försvarande af en plats, hvilken fordrade minst 12000 man. Jag lät Svenska tropparne icke göra något utfall, hvilket jag rätt väl vet, att man kunde klandra; men jag hade ganska giltiga skäl att ej göra det, efter Koalitionens missöden och i an-

seende till Engelsmännens snara afgång, hvaraf ej mer gjordes någon hemlighet. Under loppet af Juli månad föreföllo väl åtskilliga smärre förpost-affärer; men hvilka ej tjenade till annat, än att döda och såra de stridande. Jag blef slutligen förvissad om Engelsmännens afresa; den blef mig formligt tillkännagifven af Hans Brittiska Majestäts Minister, Hr Pierrepont. Jag såg mig således genom ett penndrag beröfvad 10,000 man; det var detsamma som hade jag förlorat en batalj. Garnisonen i Stralsund skulle äfven derigenom mista en del af sin styrka; men liksom af en aning quarhöll jag några dagar en brigad af Tyska legionen — hvilken med Svenskarne delade tjenstgöringen i fästningen — i anseende till den tid som fordrades till inskeppning af de öfriga Engelska tropparne, hvilka kantonerade på ön Rügen. Oskyldigt beredde jag den således hedern, att en gång visa sig i fiendens eld, innan den öfvergaf mig.

Fienden gjorde ett allmänt anfall på hela fronten af fästningen, d. 6 Augusti, mellan kl. 2 och 3 på morgonen. Fäktningen mellan förposterna var ganska liflig; jag uppväcktes deraf i min säng. Vädret var mycket lugnt, så att jag kunde höra gevärsskotten; men bullret liknade snarare det som uppkommer, då man kastar bräder öfver hvarandra. Jag öfvertygade mig om hvad det var, och knallarne förekommo mig så starka, som skulle fienden redan varit i staden. Jag uppväckte sjelf den hos mig vakthafvande Kapitenen, som låg i ett rum utanföre. En af General-Guvernörens Adju-

tanter ankom genast derefter för att å dess vägnar säga mig, att vi voro lifligt angripne; jag gaf befallning att slå generalmarsch, steg till häst och begaf mig först till Franckenska förskansningarne. En kanonad uppstod genast mellan fienden och en division af mina kanonslupar, hvilken beskyddade denna flank. Ett Franskt batteri besvarade oss. Min förpostkedja motstod fienden tappert framför retranchementet, och tolfpundingarne som voro planterade å styckvallen spelade på slätten. Under tiden erhöll jag rapport, att fienden påträngde ganska lifligt i rigtning till Kniepertska porten. Jag begaf mig till stället; ditkommen, fann jag mina förposter tillbakadrifna ända inpå fästningens glacis; men fienden tvekade att framrycka längre. Vi voro beredde att värdigt mottaga honom, och vårt artilleri började redan svara honom. Jag skyndade derifrån till Tribsees-porten, der anfallet var lifligt. Jag uppsteg på ett högt fortifikationsverk, att observera fienden. Han tycktes manövrera för att utbreda sin styrka; han hade satt eld på en quarn, som befanns å fästningens glacis, och kring hvilken man stridde med yttersta häftighet, under elden af vårt artilleri. Då jag såg att ingen vidare fara deraf kunde uppkomma, återvände jag till förskansningarne. Här fann jag lugnet återställdt och våra förposter på sin plats. Förnöjd, som naturligt var, begaf jag mig tillbaka till Kniepert-porten, der jag äfven fann allt lugnt. Det felades blott att återställa förposterne, hvilket skedde. Slutligen besökte jag ännu en gång Tribsees'ska verken; de kulor

som hördes hvina vore ej många, och jag trodde mig kunna anse attacken såsom slutad. Ägande andra angelägenheter att vårda, befallt jag återvända till staden genom Tribsees-porten, sedan jag i fyra timmar varit vittne till striden.

Generalen Lord Cathcart, som stod i begrepp att afresa, infann sig icke dess mindre i Stralsund under drabbningen. Äfven Engelska Ministern visade sig, under politikens egid, ej mindre än Grefve Blacas, den olyckliga Ludvig XVIII:s sändebud. Med ett ord, allt andades krig och blod. Fiendens förlust bör hafva varit vida betydligare än vår; icke derföre att man vanligen säger så, utan emedan han var mycket mera blottställd för vårt grofva artilleri. Min förlust i döde och sårade kunde utgöra emellan två och trehundrade man. Vi togo några fångar. Fiendens afsigt tycktes hafva varit att drifva mina förposter tillbaka, i det han nalkades närmare utanverken: hvarom icke att företaga ett hufvud-anfall, hvilket ett käckt motstånd, med Guds hjelp, skulle hafva gjort omöjligt. Sanningen bjuder mig erkänna, att fienden vunnit en del af sitt syfte, i det han än mer närmade sig Tribsees'ska och Kniepertska flankerna. Men! det synes som Carl d. XII:s skugga vakat öfver de Franckenska verken. General-Guvernören, Baron Essen, utmärkte sig vid detta tillfälle genom sin verksamhet. Brigad-chefen, Friherre Vegesack, kommenderade Franckenska flanken och förskansningarne; Brigad-chefen Friherre Tawast,

den Tribsees'ska och Brigad-chefen Normann, den Kniepertska.

Engelsmännen gingo dagligen om bord, och Generalen Lord Cathcart afreste sedan han öfverlåtit befälet åt General Clinton, hvilken, jemte Tyska legionens brigad, den jag lät defilera framför mig med all militärisk honneur, kort derefter lemnade mig. Den kommenderades af Brigadieren Duplot, nu General.

För några dagar tycktes fienden vara lugnad; icke dessmindre arbetade han med käckket på åtskilliga verk, isynnerhet framför Franckenska och Tribsees'ska facerna. Han hade ett tvåfaldigt ändamål med att väl befästa sig framför Franckenska facen, han ville nemligen på samma gång skydda sig mot Svenska kanonbåtarnes eld, och dominera en del af ön Dähnholm. Stralsundska artilleriet användes, med mycken framgång, att förstöra och hämma fiendens verk. Brigad-chefen Cardell, Öfverste vid Artilleriet, dirigerade detta vapen med största framgång, understödd af mitt artilleris talanger och erfarenhet. Mina kanonslupar agerade äfven dagligen mot fienden, men han besvarade deras skott svagt, emedan han väntade sitt belägrings-artilleri.

Staden Stralsunds Magistrat kom, i spetsen för en deputation af borgerskapet, att bedja mig, såsom mina undersåters fader, förekomma de olyckor, som tycktes hota dem. Jag var lika bekymrad som de öfver deras belägenhet; jag såg framför mig en högst bedröflig framtid för staden Stralsund; jag led redan af att se detta sköna Pommern inkräktadt af fienden

den. Allt hvad jag gjort för att rädda Konungen af Preussen var förgäfves, sedan han undertecknat freden i Tilsit; Engelsmännens affall inskränkte största delen af mina egna troppar till garnisonstjensten, med undantag af dem, som jag var nödsakad att behålla på ön Rügen och i skansen på Dähnholmen. Antalet af mina troppar var redan förminskadt genom krigets följder, och jag tror mig hafva sagt, att Stralsunds fästning fordrade en garnison af åtminstone tolftusende man. Det var mig omöjligt att draga flere troppar från Sverige, i anseende dertill att kriget i Pommern, efter mina bundsförvandters affall, ej mer blef nationelt. Då skulle jag endast hafva i grund förstört mina finanser, i det jag ådragit mig mina ständers, om icke samtlige mina undersåters hat, för ett krig, hvars följder lofvade Svenskarne, hvilka blott till ett ganska underlägset antal kunde möta fienden, mycket ringa framgång. Jag såg mig äfven ganska nära stora händelser, i anseende till det system, som mina grannar, och förnämligast Ryssland, antagit. Stralsunds fästning var då endast att anse för en plats, som borde försvaras efter konstens reglor, utan annat syfte, eller utan att ernå en fästnings sanna ändamål, som bör vara att uppehålla fienden i sin marsch eller i sina operationer, eller att försvaga honom, i det han tvingas att detachera troppar, för att innesluta eller belägra densamma, när fästningen å sin sida ofta kan försvara sig med hoppet att understödas genom friska troppar, ja med hoppet att befrias genom en arméekorps. Allt detta kom mig att

göra ganska allvarliga betraktelser. Jag svarade stadens magistrat och deputationen, att jag visserligen ömmade för stadens fördelar och dess inbyggares välstånd; att jag för dem skulle göra allt som berodde af mig.

I följd häraf lät jag genom en parlamentär föreslå Marskalk Brune, att erkänna Stralsunds och dess områdes neutralitet, samt att hvar och en förblef i ostörd besittning af den egendom, han då innehade, utan att drifva fiendtligheterne längre. Men Marskalken vägrade. Jag frikallade General-Guvernören från öfverkommendantskapet i fästningen, i det jag anbefallde honom att begifva sig till ön Rügen, att der förvalta styrelsens civila ärender; och jag beordrade Brigad-chefen, Friherre Vegesack, att hos mig i fästningen göra tjenst såsom kommenderande General-Adjutant. Under denna tid blef elden dagligen rigtad så väl mot fiendens operationer som mot dess verk; och utom det att jag dagligen visiterade utanverken och förposterne, begaf jag mig en dag till ön Dähnholm. Förposterne sköto äfven stundom på hvarandra, och fienden öppnade slutligen tranchéen framför Tribsees'ska facen. Jag hade frikallat General-Guvernören, Friherre Essen, från kommendantskapet, emedan jag ville förskona honom från fasan att tjenstgöra vid belägringen af en stad, vid hvilken han var fästad genom så många band, viljande hellre sjelf uppfylla kommendant-tjenstens pligter, och sålunda försona de olyckor, som jag kanhända ådragit Stralsund, likväl utan att behöfva förebrå mig dem. Jag hade valt Brigad-chefen,

Friherre Vegesack, till min General-Adjutant, emedan jag kände honom för en behjertad man.

Sakerne förblefvo i detta skick, under loppet af flere dagar. I medlet af Augusti meddelade jag min kommenderande General-Adjutant resultatet af de allvarlige betraktelser jag gjort öfver fåviskheten af Stralsunds belägring, hvarför jag verkligen ej såg något annat mål än stadens och dess invånares förstöring. Det var en söndag, som jag talade med honom derom innan jag gick i Garnisonskyrkan. Han svarade mig: Eders Majestät, nu går Ni i kyrkan; betänk saken under denna tid, och tag edert beslut, sedan Ni bedt Gud." — Jag följde hans råd. Sedan jag återkommit från Gudstjensten, fattade jag ett i krigshistorien lika utomordentligt som eget beslut, neml. att låta mina troppar utrymma staden Stralsund, utan att dagtinga med fienden, i det jag tillät stadens magistrat att direkte underhandla med Franska Marskalken. Men framför allt skickade jag min kommenderande General-Adjutant till Rådhuset, för att säga Magistraten och Borgerskapet, att jag lifligt senterade deras ställning och min egen, i anseende till omöjligheten, i hvilken jag befann mig, att undsätta staden genom ett större antal Svenska troppar. Jag lofvade ickedessmindre staden, att till det yttersta försvara densamme med den styrka jag hade under mitt befäl. Men om staden önskade förebygga de oundvikliga olyckorna af en belägring, så ville jag samtycka dertill, i anledning af de utomordentliga omständigheter, i hvilka vi oss befunno, med vilkor att stadens magistrat direkte underhandlade med

Marskalk Brune, och trodde jag mig derigenom gifva ett icke tvetydigt prof af min uppriktiga kärlek för invånarne i min trogna stad Stralsund. Lika vördsamt som tacksamt svarade magistraten derpå i Borgerskapets namn, och jag gaf sedan order till de för detta stora verk nödvändiga anstalter, utan att för mycket väcka fiendens uppmärksamhet. Jag lät först bortföra mun- och krigsförråden, likasom fältlazarettet; sedan lät jag tropparne och artilleriet efter hvarandra defilera. Ju mer garnisonen förminskades, dess mer lät jag föröka verksamheten i tjensten efter solens nedgång. De sista nätterna förblef återstoden af tropparne under vapen. Jag inspekterade i egen person mina troppar och visiterade fästningen. I anseende till tropparnes fördelning på särskilta ställen under embarkeringen, mottog jag det heliga depositum af alla bataljonernas fanor, hvilka bevakades af min lifvakt, till dess att hälften af mina troppar gått om bord till ön Rügen. Då lemnade äfven jag staden Stralsund, omkring kl. 3 på morgonen d. 20 Augusti, i det jag anförtrodde kommendantskapet åt min kommenderande General-Adjutant, som borde förblifva der, till dess att återstoden af tropparne passerat sundet. Jag hade ingen oro deröfver att fienden märkt vår rörelse, i anseende till den stillhet, som rådde hos honom. Stralsunds artilleri bombarderade och besköt de belägrande såsom vanligt. Ett tjockt töcken, varande till morgonen, då evakueringen till största delen blifvit verkställd, dolde allt, som skedde. Jag förblef hela dagen gent emot

Stralsund; i Altefehr, hvarest debarkeringspunkten var. Mot aftonen lemnade Borgmästaren i Stralsund och en annan Magistratsperson staden, för att begifva sig till Franke Marskalken. De skulle underrätta honom, att Svenska tropparne utrymt Stralsund, och äfven förklara, att dess magistrat vore berättigad att kapitulera med Marskalken, i följd af ett dekret, som nyligen blifvit undertecknadt af deras Konung, för att rädda invånarne från en, i anseende till förhandvarande omständigheter, lika oundviklig som onyttig förstöring, och genom hvilket dekret fästningen blifvit förklarad utom krigstillstånd. Desse magistratspersoner voro beledsagade af Underkommendanten i fästningen, Öfverste Peyron, hvilken skulle tjena dem till sauve-garde.

Under denna kapitulation drogo Svenska förposterne sig tillbaka genom staden. Genast satte åtskilliga Franska kolonner sig i rörelse mot staden; men Marskalk Brune anbefallde tillika sina troppar den strängaste disciplin. Min kommenderande General-Adjutant ankom till mig med arrièregardet, bestående af förposterne. Han aflemnade sin rapport om det noggranna utförandet af mina order. Solen hade redan gått ned, och jag beredde mig att gå till mitt hufvudquarter på ön Rügen, när jag hörde muskötskott från Stralsunds brygga. Ett ögonblick derefter dundrade ett kanonskott från en af Svenska kanonsluparne; det var endast en liten affär mellan fienden och Svenka arrièregardet, som ej hade någon påföljd. Stralsund hade dock snart kunnat förstöras af Svenskarne, om jag ej gifvit kanonsluparne order att skona staden. Se-

dan steg jag till häst och anlände om natten i mitt hufvudquarter.

Min armékorps låg då i kantoneringsquarter på ön Rügen. En kedja af troppar bevakade kusten, som äfven beskyddades af kanonsluparne och ön Dähnholm. Jag var följande dagen i Altefehr, för att anbefalla åtskilliga anstalter, och bland annat lät jag uppföra fruktansvärda batterier, bestående af en del utaf det grofva artilleriet från Stralsund. Allt var lugnt å fiendens sida; han var jemväl sysselsatt att etablera sig. Först efter några dagars förlopp anföll han ön Dähnholm, i det han på flottbroar försökte öfverfara sundet. Men hans anfall blef afslaget, hvarvid han led mycken förlust af folk; flottbroarne förstördes genom elden från skansen och kanonsluparne. Anfallet började straxt på eftermiddagen. Jag var ännu vid bordet, när jag hörde de första kanonskotten; då jag märkte att affären var allvarsam, steg jag till häst, för att ila till Altefehr. Under vägen mottog jag rapport af Öfversten, Friherre Palmstjerna, som kommenderade Dähnholms skans. Vid min ankomst fann jag affären redan afgjord till Svenskarnes fördel; men man besköt ännu hvarandra å ömse sidor. Mot aftonen upphörde kanonaden; genast återvände jag till högquarteret. En eller två dagar derefter började fienden åter en ganska liflig kanonad, som varade från eftermiddagen till aftonen, och hvilken likaledes besvarades från skansen; men fienden underlät hvarje försök att passera sundet. Jag begaf mig nu på samma sätt som första gången till Altefehr. Under kanonaden skickade jag min General-Adjutant,

Friherre Vegesack till skansen, för att underrätta sig om garnisonens tillstånd; den var mer uttröttad af kanonadens långvarighet än den lidit af densamme, och jag återvände temligen nöjd med utgången. Ett häftigt oväder utbröt om natten, beledsagadt af åska, blixtar och åtföljdt af ett hällregn. En ordonnans bragte mig midt i natten den bedröfliga tidningen om ett förnyadt anfall på ön Dähnholm, hvars utgång tycktes hafva varit till skada för Svenskarne. Jag red utan uppehåll, för att komma till min post; under vägen besökte jag Generalen, Friherre Toll, i sitt quarter, i afsigt att säga honom hvad som händt och anbefalla honom att samla troppar af sin division, för att dirigera dem på kusten midt emot ön Dähnholm. Vid ankomsten öfvertygade jag mig sjelf om det öde, som träffat garnisonen. Under stormens häftighet, hade ön och skansen blifvit tagne genom öfverrumpling förmedelst nya flottbroar. Svenska förposten, placerad på landstigningspunkten, hade först blifvit öfverrumplad och sedan skansens besättning, af hvilken största delen, jemte Officerarne, gjordes till krigsfångar. Fienden, som etablerat sig i skansen, besköt ön Rügen samt kanonsluparne, hvilka på samma gång besvarade elden från skansen och från fiendens kustbatterier. Hans flottbroar förstördes genom kanonkulorna, liksom första gången, och lemningarne af dem blefvo, med en eller tvenne fångar, upphemtade på Svenska sidan. De batterier, som jag hade låtit uppföra, blefvo nu begagnade mot ön Dähnholm; men som deras verkliga bestämmelse var att

försvara farten öfver Altefehrs sund, så måste man med en stor elevation rigta skotten mot skansen. Efter att hafva utfärdat nödiga order, återvände jag till mitt högquarter.

Förlusten af Dähnholm var af stor vigt, emedan denna ö erbjöd fienden en fast punkt, på hvilken han kunde förena sig, och hvarest han kunde kombinera sina operationer och sina anfall mot ön Rügen. Jag var emellertid för min del temligen lugn öfver min ställning. Jag hade fördelat mina troppar så, att jag kunde hastigt församla dem. Kusten var väl bevakad genom en stark kedja af troppar, äfvensom genom kanonslupar. Fienden hade ännu icke medel att försöka en landstigning af denna vigt. Han behöfde mycket timmer till sina flottbroar, äfven om han kunnat begagna dem med fördel, hvilket ej var händelsen, i anseende till den lätthet, med hvilken de kunde förstöras genom elden från kanonsluparne, och i anseende till det stora antal troppar, som man här måste använda för att lyckas. I hvarje fall var fienden nödsakad att betjena sig af transportfartyg, och han behöfde tid att skaffa sig sådana, emedan jag låtit till hamnarne på Rügen föra alla, som funnos i Stralsund. Generalen Friherre Toll besökte mig efter dessa sista händelser, och frågade mig, om jag icke tänkte anbefalla några anstalter, för att iordningsätta transportskepp åt Svenska tropparne, i händelse af behof. Jag svarade honom med all den trygghet, af hvilken jag lifvades, att jag ända till detta ögonblick ej tänkt deruppå. Han talade med mig om den tid, som erfordrades till dessa anstalter, och sade, att, om

en landstigning, under den vackra årstiden ej kunde lyckas för fienden, en sådan emellertid skulle kunna verkställas om vintren, i hvilket fall jag äfventyrade hela denna armékorps. Jag trodde mig böra gifva vika för hans råd, och kännande Svenska karakteren, anbefallde jag, att man i Carlskrona skulle vidtaga nödiga anstalter för en expedition af denna beskaffenhet. Jag smickrade mig alltid med hoppet att kunna umbära ett dylikt medel; men jag trodde mig tillika trygga mina troppar genom denna mesyr, då jag icke räknade på deras förtviflan, såsom Hannibal på Carthaginensernes.

Utan att förmoda det, hade jag under denna tid i min kropp samlat frö till en sjukdom. Det hade länge varit utomordentligt varmt. Jag hade en dag, fastän mycket upphetsad, druckit friskt vatten ur en förträfflig källa, som fanns i Altefehr, hvilket man påstår vara ganska osundt när man är i stark transpiration; jag drack äfven thé om morgnarne, då jag återkom från mina ridter, i följd hvaraf jag föll i en nerffeber. Jag gaf ej i början akt derpå, hvilket bidrog att sedan göra sjukdomen mera allvarsam. Men jag kände mig dagligen svagare, och omsider hade jag möda att lemna min säng. Jag blef ofta oroad om nätterna genom rapporter från mina förposter, hvilka ej sade mig något annat än hvad jag kunde veta förut. I följd häraf utgaf jag en order för dagen, med den instruktion för mina troppar, att man öfverallt, der fienden verkligt passerade sundet, för att verkställa en landstigning, borde, begagnande alla fördelar, som min ställning er-

bjöd, drifva honom tillbaka med bajonetten. En afton skedde en allvarsam rörelse, så att jag befallde hela armékorpsen bryta upp till kustens försvar. Ehuru sjuk jag var, beslöt jag likväl att stiga till häst, men som fienden ej vågade företaga något, lät jag mina troppar återvända till sina kantoneringsquarter. Mina fysiska krafter förminskades ögonskenligt, och då jag märkte, att mitt tillstånd ej mer tillät mig uthärda med alla befälet åtföljande detaljer, anförtrodde jag det åt Generalen Friherre Toll, och begaf mig från mitt högqvarter till Bergen, hufvudstaden på Rügen. Min sjukdom var allvarsam och nog långvarig, hvilket i synnerhet gällde om mitt tillfrisknande, i hänseende till min stora nerfsvaghet, som dagligen ökades. En Svensk fregatt kom i slutet af September månad, för att taga mig om bord, till hälften död, till hälften lefvande.

Före min afresa mottog jag besök af Generalen Friherre Toll, som af mig begärde en instruktion, till bestämmande af hans förhållande såsom General-en-chef för Svenska tropparne på ön Rügen. Jag kunde endast, på det papper han lemnat mig, teckna att han, enligt min vilja, borde iakttaga allt, som var öfverensstämmande med Svenska vapnens ära. General-Guvernören kom äfven att taga afsked af mig: han beledsagade mig ända till redden. Här lemnade jag min vagn, stödjande mig af mattighet på min värja, och gick om bord på en af fregattens slupar.

Vederläggning

adresserad till

Generalen, Grefve de Ségur.

Napoleons och den stora arméns historia för år 1812 har nyligen utkommit under edert namn. Jag har läst den med allt det deltagande, som så stora händelser, utmärkte för så ärofulla, så hjeltelika vapenbragder ingifvit. Men då Ni äfven såsom historieskrifvare vill vinna ett aktadt namn, hvarföre öfverskrider Ni de gränsor, som edert ämne föreskrifver Er? Hvarför, då Ni företagit Er att skildra denna stora armés sorgliga öde, inblandar Ni politiska betraktelser i eder framställning? Då eder bok är ett militäriskt verk, så hör ju politiken ej till saken! Ni kallar Er General i Napoleons hufvudquarter och synes glömma denna titel, när Ni intränger i Europeiska kabinettens doldaste djup. Ni vill dömma dem, utan att våga fördömma dem, och uppehåller Er, liksom af hämdgirighet, vid ett enda. Det är det Svenska, som Ni valt. Men har Ni känt dess driffjädrar, då Ni anför facta, som man bör kunna bevisa? Ni betjenar Er för öfrigt af uttryck, hvilka ej äro värdiga stilen i ett sådant verk, som ej allenast bör tala till samtiden, utan äfven till efterverlden. Ni förgäter, att det är skillnad mellan den stil, som höfves historieskrifvaren, och den, som anstår auktorn till en flygskrift, samt att stora ord ej bestyrka sanningen. Ni anser således Gustaf IV:s regering, för "en kedja af falska eller dåraktiga politiska

kombinationer.” Är det år 1825, som Ni, inför Europa och dess regeringar, vågar säga, att försvarandet af thronernas helgd, staternes sjelfständighet och handelsrättigheter utvisar falska politiska åsigter eller dårskapens ideer? Är det rätt sagdt, att ”denne regent, sedan 1804, tycktes hafva begifvit sig i Engelsk sold”? — Man behöfver blott vädja till en ordbok, för att bevisa det oriktiga i uttrycket, ty man begifver sig icke i en främmande makts sold, förrän man öfverlemnar sina troppar till dess disposition. Vidare säger Ni, att ”han sjelf först brutit det gamla förbundet mellan Frankrike och Sverige”; åter ett *qui pro quo*, som utmärker, att Ni på intet sätt är bevandrad i historiens annaler. Hvad den anförda epoken beträffar, på hvilken edra ord syfta, så ägde ej mer någon allians rum mellan Sverige och Frankrike. De båda nationerna lefde i fred och vänskap med hvarandra, och drefvo obehindradt sin handel. Franska revolutionen bröt förbundet mellan de båda staterne: det öfriga var blott en följd af de olyckliga händelser, som timade år 1804. Och om man än en gång måste återkomma till blodiga spår, så var det Hertigens af Enghien död, det all folk- och statsrätt kränkande infallet på Tyskt område och en af Napoleon ljungad not, som fulländade det onda. Slutligen tillviter Ni Gustaf IV envishet i den kamp han hade att uthärda, då Ni varit det närmaste vittne till ett långt envisare uppförande. ”Det var då,” säger Ni, ”som hans uppbragte undersåter återtogo den makt, hvilken åren 1772 och 1788 blifvit dem

beröfvad genom Gustaf III, och hvaraf hans son gjorde ett så elakt bruk.” Sedan Ni tröttnat att förfölja sonen, slutar Ni med att angripa fadrens minne, denne Konungs, hvilken, efter att tvenne gånger hafva ryckt Sverige från brädden af en afgrund, vidmakthöll dess rättigheter och sjelfständighet; ty jag bör säga till heder för hans minne, att Sverige utan honom nu ej vore en stat. Det är då af denna makt, som Ni påstår att Gustaf IV gjorde ett så elakt bruk, när han, följande sin faders spår, höll den ed, som han svurit sina undersåter, och genom hvilken han förklarade sig för detta fria och sjelfständiga folks första medborgare. Det är således i egenskap af försvarare utaf detta folks rättigheter, till hvilkas upprätthållande han d. 13 Mars 1809 drog sin värja, som han af Er anklagas inför hela Europa. Är det möjligt! Bör jag tro mina egna ögon? Ni slutar med att säga, att ”Svenskarne ogerna bröto med England; emellertid sågo de sig tvungne dertill; från en annan sida fruktade de Rysslands så närbelägna och segrande makt.” — Se der då skildringen af Svenska nationen, för att ej säga dess porträtt! Men hvarföre har Ni då yttrat allt det föregående, när Ni tillstår, att alliansen med England var fördelaktig för Sverige, och att olyckliga händelser tvingade denna stat att öfvergifva densamma? Slutligen säger Ni med förmildrad röst, att ”Svenskarne sökte ett stöd, då de kände sig svaga och isolerade.” — Här kunde jag stanna och låta Er fortfara, utan att förtörnas; men jag älskar sanningen: jag ser, att Ni ej vill

släppa rofvet, utan att likväl veta, hvarest Ni skall hugga er fast med tänderne, för att sönderslita: jag vill då hjelpa Er deri. Ej nöjd med att hafva angifvit, anklagat och fördömt Gustaf IV, vill Ni svärta en af edra gamla vapenbröder, en krigare, som grånat i edra läger och under edra vapens ära. Sedan Ni gjort en nog detaljerad berättelse om de omständigheter, som beredde Marskalken Bernadotte's utväljande till thronföljare i Sverige, ser emellertid jag, utan att vilja ingå i bedömmande af händelser, dem jag endast ofullkomligt känner, med vedervilja, att Ni tror Er kunna fortsätta edra politiska arbeten, då Ni förklenar hans hjerta och söker fördunkla glansen af hans namn. Ni vill dömma honom, och läsa i det innersta af detta hjerta, som Ni beskyller för den svartaste otacksamhet. Det är, enligt eder tanke, sedan han lemnat Frankrike, som denna förändring hos honom blifvit märkbar; Ni bedömmer honom således, när Ni ej mera ser honom på nära håll: omgifven af främmande föremål, rönande inflytelser af mäktiga omständigheter, befinnande sig nästan ensam med sin son i helt och hållet nya förhållanden, i ett främmande land, i ett klimat så olikt Frankrikes, i skötet af en nation, hvars seder, på afstånd betraktade, synas Franska, men hvilka endast kasta ett bedrägligt skimmer på detta gamla nordiska Konungarike, hvars inbyggare till en del bibehålla sina uråldriga seder: det är från denna synpunkt, som Ni, utan att sjelf äga någon insigt i ämnet, men viljande begripa allt, betraktar honom. Ni återkommer sedermera till det handelssystem, som Sverige följde och till

det

det, som det bort antaga; men revolutionen af år 1809 hade ej förändrat något i dess handelsintressen, de voro i sjelfva verket alltid desamma: Ni tyckes glömma, att Konung Carl XIII och hans konselj ännu sutto vid styret, Ni ser endast thronföljaren, eder inbillningskraft gör honom till enväldig regent, han allena var den, hvars herrskarebud borde hörsammas, ett ord från honom var tillräckligt att förändra Sveriges skick, han allena var den kraft, som ledde Svenskarnes vilja; deras nationalkarakter afses på intet sätt i edra omdömen; allt undfaller eder uppfattning! Ni tyckes till och med förgäta revolutionen af år 1809. Ni vill ej skönja möjligheten att denna statsvälfning än en gång kunde inträffa i en annan *genre*, i följd af andra motiver, men alltid af samma princip. Man behöfver endast läsa berättelsen om de händelser, Ni anför, och man skall finna, huru grannlaga den ställning var, i hvilken Sveriges Kronprins blifvit försatt. Ni anklagar honom för falskhet, men tillstår dock, att han "i sitt svar till Napoleon förklarade sig öppenhjertigt och tacksamt, men att han ej erhöll något svar", hvilket Ni *in parenthesi* betviflar. Detta är då det första tvifvel, som Ni tyckes hafva, angående allt hvad Ni anfört, och Ni slutar helt uppriktigt med att säga, "att det var Frankrike, som d. 27 Januari 1812 bröt med Sverige." Sedan Ni gifvit edra läsare del af detta fredsbrott, omtalar Ni nya relationer mellan Frankrike och Sverige, underhandlingar, som tyckas hafva bort föregå det omnämda fredsbrottet. Kan det väl här-

röra från ett misstag i afseende på data, en förvirring i edert minne, eller hvad bör jag tänka derom? Ni citerar till och med ett bref, har Ni läst det? För öfrigt rörer det efterföljande af denna politiska historia mig ganska litet. Det synes mig som allt var afgjordt d. 27 Januari, åtminstone blef Sveriges politiska system denna dag bestämdt.

Jag tror mig hafva uppfyllt hvad jag föresatt mig att göra. Min afsigt har varit att återföra Er till förnuftets och billighetens grundsatser och inom de gränsor, som sanningen, anständigheten och hedern Er föreskrifva: öfverskrid dem aldrig! Ni torde erinra Er, att Ni sjelf utmanat mig; jag har uppfyllt min pligt, då jag besvarade Er. Detta bör vara nog och lända till efterrättelse: hvarom icke, skall jag veta att fullfölja hvad jag börjat.

G. A. Gustafsson,
Öfverste.

Fyra Bref

till

Grefve de Las Cases,

Författare till Mémorial de S:te Hélène.

Herr Grefve!

Då jag velat rätta historiska facta, vanställde af illviljan, har jag ansett tjenligt att utgifva några af mina skrifter, och att till dem bifoga trenne till Er ställda bref, dem Ni besvarat på ett sätt, lika tillfredsställande för mig, som öfverensstämmande med de tänkesätt af heder, hvilka utmärka Er. Jag hoppas att denna min åtgärd ej i något hänseende skall misshaga Er, och att Ni täcktes anse densamma fastmer såsom en skyldig gärd åt sanningen och erkänslan. Denna lektyr skall ofelbart bibringa dem, som dela våra tänkesätt, den ljufva öfvertygelsen, att två personer kunna hafva olika politiska meningar och icke dessmindre hysa inbördes aktning för hvarandra, när båda tro sig hafva efter sina grundsatser uppfyllt sin pligt.

Emottag försäkringar om de känslor af högaktning och uppmärksamhet (*considération*), med hvilka jag har äran vara, Herr Grefve,

Leipzig d. 17 Apr.
1829.

eder tillgifne tjenare
G. A. Gustafsson.

Herr Grefve!

När Ni företog Er att i Mémorial de S:t Hélène skildra de märkvärdigaste händelser, hvilka karakterisera denne vårt sekels utomordentlige man, som genom sina bedrifter kom Europa att bäfva samt så ofta afgjorde regenternes och folkslagens öde, så hade det varit önskvärdt, att den renaste sanning styrt eder penna och att för så vigtiga ämnen främmande anekdoter icke insmygt sig i ett dylikt arbete. Ni nämner deri, Hr Grefve, att Napoleon med Er talat om det steg, som jag gjort, för att blifva hans Adjutant, ... Det är en osanning, och Napoleon måste hafva varit mycket illa underrättad, då han kunnat säga Er det. Grefve de Hédouville, som då var hans Minister i Frankfurt am Mayn, kan aldrig hafva sålunda uttydt hvad jag meddelat honom: men han skall göra rättvisa åt de tänkesätt som styrde mig i hänseende till en ädelsinnad och olycklig fiende, och urskilja mitt hjertas ingifvelse, som bjöd mig föra hederns språk mot den, som alltid visste att vörda dess lagar mot mig. Då jag aldrig lemnat Napoleon i villfarelse i afseende på de grundsatser, som ledde mitt uppförande, så kunde jag ej heller vilja göra det i afseende på de tänkesätt, som hans sätt att förfara ingåfvo mig. Det var en hedersskuld, hvilken jag afbördade mig mot honom, ja, mot Frankrike, som han styrde, och hvars fördelar alltid skola vara dyrbara för mig! Detta tänkesätt hade jag velat besegla med mitt blod!

Men, Herr Grefve, med hvilken öfverraskning har jag ej äfven i samma arbete läst en episod af Er, som ej äger någon gemenskap med det ämne Ni afhandlar! Ni berömmer Er af att hafva varit hedrad med min faders, högstsalig Konung Gustaf III:djes välvilja. Jag vill tro det, men önskade deremot att icke tro, det Ni från hans krets kunnat begifva Er till ett missfoster, eller till en förrädare, att af dess orena mun förnimma styggelser, som uppröra en sons känslor, ja, som äro till den grad afskyvärda, att Ni hvarken bort sätta tro till dem eller gifva dem offentlighet. Jag öfverlemnar åt Er sjelf att bestämma den upprättelse, som Ni är mig skyldig. Jag är, Hr Grefve,

d. 6 Dec. 1823. eder tillgifne tjenare.

Herr Grefve!

Den noggrannhet och öppenhet, med hvilka Ni uti edert bref af d. 25 Dec. förklarat Er, lemna mig i detta hänseende ingen önskan öfrig. Jag vill således icke ingå i någon ytterligare förklaring angående nämde bref, men finner mig dock föranlåten att göra en anmärkning. Anteckningarne från St. Helena hafva lemnat pressen, men den förklaring, hvilken Ni nyligen gifvit mig såsom upprättelse, innehålles blott i ett handbref. Enligt hvad jag förmodar, torde Ni finna skäligt, att allmänheten, hvilken vunnit kännedom af alla de facta, som Anteckningarne innehålla, äfven blifver så fort som möjligt underrättad om den förtrytelse Ni, såsom författare, känner af att hafva blifvit bedragen, och om den beredvillighet, med hvilken Ni, såsom hederlig man, gör första steget att offentligt återkalla osannfärdiga uppgifter, hvilka insmygt sig i berörde verk. Mitt bref af d. 6 December kan tjena Er till borgen, och om Ni för detta ändamål anser dess utgifvande nödvändigt, så samtycker jag dertill på förhand.

Jag är ej mer bland Konungarnes antal; då jag i följd af revolutionen 1809 gjort min afsägelse, bär jag ej mer titel af Majestät. Född Furste, gör jag mig en ära af att hafva försvarat Furstars rättigheter: utesluten från deras antal, anser jag mig hedrad med titeln af Öfverste, som varit min militäriska grad.

Jag är, Hr Grefve,

d. 6 Jan. 1824. Er tillgifne tjenare.

Herr Grefve!

Att jag ej besvarat edert bref af d. 17 Jan., bör Ni endast tillskrifva min graunlagenhet, som förbjudit mig att falla Er besvärlig med min brefvexling. Då Ni så redligt uppfyllt min väntan, bör Ni ock vara öfvertygad om den fullkomliga tillfredsställelse, som jag deraf rönt. Men på det Ni ej må anklaga mig för likgiltighet, så väljer jag, för att sjelf återkallas i eder hågkomst, företrädesvis denna minnesvärda dag *). Jag har nyligen med rörelse läst 8:de Delen af Mémorial de St. Hélène. Jag kan ej annat än beundra den utomordentliga uppoffring, af hvilken Ni gifvit efterdöme, och jag skattar hela värdet af edert uppförande, likasom af deras, hvilka trott sig böra dela landsflykten med Er. Min egen belägenhet och den aflägsenhet, i hvilken jag befunnit mig, hafva hindrat mig att bidraga till dess förljufvande; men ofta hafva mina tankar, liksom min saknad (*regrets*), hvilat på denna klippa! Städse skall Ni följas af mina önskningar, till hvilka jag bifogar den, att en dag få det ljufva nöjet att göra eder personliga bekantskap, och att kunna försäkra Er om den högaktning, med hvilken jag har äran att vara, Herr Grefve,

d. 5 Maj 1824. Er tillgifne tjenare.

---

*) Napoleons dödsdag.

Betraktelser

öfver en

oinskränkt Tryckfrihet.

Tryckfriheten räknas bland de välgerningar, som en regering skänker. Betraktad under sådane förhållanden borde den utan tvifvel endast lemna välgörande resultater; men erfarenheten har redan ofta bevisat motsatsen, och flera exempel kunna anföras, då styrelsen, efter att hafva beviljat denna så efterlängtade frihet, funnit sig försatt i nödvändighet att inskränka densamma.

Detta i Statskonseljerne så ofta undersökta ämne torde således hafva tvenne motsatta sidor, efter hvilka det kan skärskådas; men dess grundprincip måste emellertid vara riktig, hvarförutan det ej vore fattligt, att den i sådan egenskap blifvit erkänd af någon vis styrelse; och det skulle dessutom vara beklagligt, om menniskornas förderf stigit till den höjd, att det alltid gjorde dem benägne för en så klandervärd princip! Att utreda, hvari tryckfrihetens goda och onda sidor bestå, det blir här en hufvudsaklig uppgift, för att kunna upptäcka medlen att förskaffa de förra öfvervigten.

Då man betraktar tryckfriheten under dess verkliga förhållanden, måste man erkänna, att dess sanna syfte bör vara opinionens upplysande och stadgande; men huru ernå detta syfte? Se deri består den stora frågan: detta är problemet, som måste lösas, om det skall lyckas att fastställa säkra grunder, på hvilka den lag bör hvila, genom hvilken det blir möjligt att erhålla en välgörande och från hvarje fel skild tryckfrihet!

Det verkliga mål, som man bör föresätta sig med tryckfriheten, är otvifvelaktigt sannin-

gens kännedom; således bör man söka undvika alla orätta vägar, som kunde aflägsna från detta väsendtliga mål, och deri består den afvägning utaf ämnets goda och onda sidor, hvarigenom öfvervigten skulle förskaffas de förra. En vis tryckfrihet kan ej tillåta menniskorna att utan åtskilnad skrifva allt, som faller dem in, men den förunnar dem rättigheten att med klokhet undersöka och fälla sitt omdöme. Så snart denna rättighet blifvit dem beviljad, är det af vigt att bestämma dess sanna betydelse. Alltsedan böra menniskorna betraktas såsom varande förenade med samhället genom band, hvilka ej låta sig ostraffadt upplösa. Om tryckfriheten är obestämd, skall dess ändamål äfven blifva det; i stället att framställa sanningen i dess verkliga ljus, skola de flesta endast flyktigt framkasta sina ideer, i det de låta leda sig af sina passioner: från denna stund skola de ämnen, som afhandlas och diskuteras, aldrig kunna stadga opinionen på ett nyttigt sätt, och öfverensstämmande med det stora mål man bör föresätta sig. I stället att blifva ledd af en förnuftig princip, skall opinionen förvillas på samma sätt, som dessa öfverspända och flyktiga fantasier, hvilka, kastade fram och åter på meningarnes svallvågor, äro uppfyllde med jettelika tankbilder, af hvilka uppkommer en ständig oro, dagligen fortplantad genom nya söndringar i samhället. Huru afhjelpa en för det allmänna lugnet så skadlig sakernas ordning?

Det bästa medlet blir otvifvelaktigt att utstaka gränsor för den frihet, som blifvit beviljad, att med klokhet och hofsamhet afhandla ämnen, lika nyttiga för staten och styrelsen, hvil-

ken vakar öfver dess fördelar, som för de enskilta medborgarne, hvilka utgöra det hela, — men att derifrån bannlysa alla slags personligheter. Man borde i följd deraf på samma sätt förfara med alla resonnementer öfver politiska angelägenheter, och anse dem såsom otillåtliga i sådane diskussioner, då de ej äro auktoriserade genom den rätt att yttra sin mening, hvilken förvärfvas af en medborgare, såsom medlen af en offentlig församling eller, såsom styrelsens embetsman. Likaledes borde man derifrån utesluta alla resonnementer öfver religiösa ämnen, såsom fullkomligt stridande mot och menliga för det goda förstånd, hvilket bör råda mellan samtlige medborgarne i en stat, som i grunden bör utgöra endast ett fast och starkt förenadt helt. Man märke, att alla dessa uteslutne ämnen ingalunda stöta principerne för en vis tryckfrihet, som bör hafva endast styrelsens väl, statens fördel och medborgarnes förbättring till ändamål. Ingen med grannlaga känslor begåfvad lär neka allt det förhatliga, som finns i tryckfrihetens missbruk till personliga anfall. Uti en civiliserad och väl inrättad stat bör man alltid, såväl till anfall som försvar, anlita lagen; skiljaktigheter i meningar berättiga ej till personliga och än mindre till offentliga anfall: då man ej får muntligen förolämpa någon, huru kan man då antaga möjligheten af att våga begagna tryckfriheten såsom ett medel dertill?

Tidningsredaktörer, som meddela politiska tilldragelser och nyheterne för dagen, hafva tillegnat sig rättigheten att yttra sina meningar, icke allenast öfver politiska angelägenheter utan ock öfver det, som rör individuela intressen och

rättigheter. Men, det är ganska svårt att af deras språk kunna sluta något visst eller härleda några tillfredsställande resultater, då man å ena sidan endast märker uttrycket af ett öfverlagdt missnöje, som aldrig upphör att tadla styrelsens principer och åtgärder, samt å den andra ett fullkomligt gillande af det motsatta. De politiska journalerne borde endast meddela nyheter och annonser, utan att tillåta sig något slags reflexioner; men man borde auktorisera litterära journaler. Deras föremål skulle vara att meddela alla skrifter, som blifva dem tillsände, och som äro försedda med auktorns namn. Man bör förmoda, att författarne sedan skola akta sig att för visst utgifva hvad de icke kunde bevisa, eller anföra sådant, som ej håller sig inom tryckfrihetens gränsor: i vidrigt fall borde de, men icke redaktören, blifva ansvarige. Att förekomma missbruk, borde man förbjuda dessa tidningsredaktioner att mottaga artiklar, redigerade utom landet af främlingar, eller af medborgare som upphört att vistas i landet. Det förstås, att dessa här ofvan stadgade principer för hvad tidningsredaktioner böra iakttaga äfven hafva afseende på litteraturen, och att de böra tjena till hufvudregel för de grunder, genom hvilka tryckfriheten skall blifva verkligt bestämd.

Genom antagandet af sådane åtgärder skall sanningens röst alltid låta höra sig och framtränga till alla dem, som äro i tillfälle att fatta henne. Styrelsen skall ej förorättas genom illa redigerade skrifter, politiken ej inblandas i undersökningar, som icke äro af den natur, att de kunna ingå i så komplicerade detaljer, — tros- och religionsmeningar skola ej komprometteras, korporationer och individer icke blottställas för anfall och smädelser, som endast förbittra och äro oförenlige med det allmänna lugnet, emedan de endast leda till störande af freden och förtroendet mellan medborgarne, och, hvilket är det beklagansvärdaste, mellan styrelsen och nationen.

